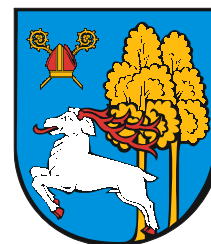

UMBRELLA
AGENDA 21

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

ELKU

2004 - 2016

ELK 2004

SPIS TREŚCI

1	PROCES TWORZENIA STRATEGII	3
1.1	MIEJSCE STRATEGII W AGENDZIE 21	3
1.2	ISTOTA TWORZENIA STRATEGII ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO	6
1.3	PRZEBIEG PRAC NAD STRATEGIĄ	10
1.4	ETAPY BUDOWY STRATEGII ROZWOJU	12
2	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA EŁK	19
3	SYNTETYCZNA OCENA UWARUNKOWAŃ I PROBLEMÓW ROZWOJU MIASTA EŁK	22
4	STRATEGICZNY KIERUNEK ROZWOJU MIASTA EŁK	35
4.1	WIZJA ROZWOJU MIASTA	35
4.2	CEL NADRZĘDNY, CELE GŁÓWNE I SZCZEGÓŁOWE ROZWOJU MIASTA, ZADANIA:	41
	- PODNIESIENIE WALORÓW PRZYRODNICZYCH MIASTA DZIĘKI LIKWIDACJI ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKA	42
	- POBUDZENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ, GOSPODAROWANIE ZASOBÓW LUDZKICH	43
	- WSPIERANIE I PODTRZYMYWANIE LOKALNYCH USŁUG PUBLICZNYCH	45
	- PODNIESIENIE JAKOŚCI ŁADU PRZESTRZENNEGO I CAŁEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	46
5.	ZARYS PLANU OPERACYJNEGO STRATEGII EŁKU	47
	- ŁAD ŚRODOWISKOWY	47
	- ŁAD PRZESTRZENNY	52
	- ŁAD GOSPODARCZY	55
	- ŁAD SPOŁECZNY – PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA	59
6.	SYSTEM ZARZĄDZANIA STRATEGIĄ	63
7.	TABELE WSKAŹNIKÓW	66

Przemiany polityczno-ustrojowe i gospodarcze zmuszają władze lokalne do poszukiwania odpowiedzi na pytanie, jak działać w nadchodzącej przyszłości, aby przyspieszyć rozwój społeczno-gospodarczy swojego miasta, kreując optymalne czynniki wzrostu w określonych warunkach. Odpowiedź na tak postawione pytanie jest niezmiernie trudna i narażona na szybką dezaktualizację na skutek zachodzących zmian makroekonomicznych i społecznych, które znajdują swoje odbicie również w sytuacji miasta. Mając na uwadze interes mieszkańców i rozwój miasta, władze mają możliwość sporządzania podstawowego dokumentu: strategii rozwoju lokalnego, obejmującej całość zagadnień rozwojowych wspólnoty lokalnej.

Proces budowy strategii miasta można potraktować jako szczególną okazję do zbudowania (czy wzmocnienia) obywatelskiego poczucia współodpowiedzialności za lokalny wycinek spraw publicznych. W odróżnieniu od procesów bieżącego zarządzania wspólnotą lokalną, proces budowania strategii umożliwia szeroką partycypację obywatelską w całym jego przebiegu. Budowa strategii lokalnej jest szczególną okazją do głębokiej debaty publicznej i często jest ona najistotniejszym narzędziem dokonywania wyborów strategicznych.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Ełk, która powstała w oparciu o zasady Agendy 21, jest zaproszeniem do współpracy, czyli do partycypacji społecznej polegającej na włączeniu organizacji pozarządowych, inicjatyw obywatelskich, mniej sformalizowanych grup obywateli, a także lokalnych organizacji biznesu, w rozwiązywanie problemów lokalnych i w proces podejmowania kluczowych decyzji dotyczących wspólnoty lokalnej. Wyrazem uspołecznienia idei budowania wspólnej wizji i planów rozwoju miasta było powołanie rady złożonej z przedstawicieli różnych miejskich środowisk pod nazwą Zespołu Opracowującego Strategię. Autonomiczne opinie członków ZOS zostały wykorzystane do oceny uwarunkowań rozwojowych miasta, sformułowania wizji rozwoju, zdefiniowania głównych problemów rozwojowych, określenia słabych i mocnych stron, szans i zagrożeń miasta oraz określenia strategicznych programów gospodarczych. Na wszystkich etapach prac kierowano się zasadą apolityczności i działania w duchu współpracy dla dobra wszystkich mieszkańców miasta.

1 PROCES TWORZENIA STRATEGII

1.1 MIEJSCE STRATEGII W AGENDZIE 21

Agenda 21 to Globalny Program Działań na Rzecz Rozwoju Zrównoważonego przyjęty przez 153 państwa w czerwcu 1992 roku na Konferencji ONZ w Rio de Janeiro, zwanej „Szczytem Ziemi”. Program ten obejmuje światową, krajową, regionalną i lokalną skalę działań w perspektywie XXI wieku. Głównym celem jest wymóg równoważenia rozwoju gospodarczego, społecznego i ekologicznego z uwzględnieniem podstawowych i uniwersalnych zasad rozwoju, w tym m.in. praworządności, likwidacji zanieczyszczeń u źródła, uspołecznienia, ekonomizacji i regionalizacji oraz etapowania działań. Polska podpisując dokumenty z Rio, zobowiązała się do praktycznej realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Rozwój zrównoważony to rozwój społeczno-gospodarczy, w którym w celu zrównoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw i ich obywateli - zarówno współczesnych, jak i przyszłych pokoleń - następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych, społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

Program rozwoju zrównoważonego to zbiór zasad harmonijnego i trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego, zakładający zaspokajanie współczesnych potrzeb bez ograniczania możliwości rozwojowych przyszłych pokoleń, zwłaszcza tych, które związane są z potencjałem środowiska. W praktyce oznacza to :

- koncentrację na takich zadaniach i sposobach działań (gospodarczych, ale także np. dotyczących edukacji, kultury, zagospodarowania przestrzeni, budowy i eksploatacji infrastruktury technicznej), z których każde realizuje jednocześnie i w pewnym stopniu, istotne cele ze wszystkich tych dziedzin. Tą drogą osiągnąć można często efekt synergiczny - wyższy stopień spełnienia celów niż gdyby realizowane były oddzielnie.
- bardzo duży udział konkretnej społeczności lokalnej w wypracowaniu programu zrównoważonego rozwoju a następnie jego realizacji - na bazie akceptacji zakresu i poziomu osiągnięcia ważnych dla tej społeczności celów
- oparcie różnorodnych rodzajów działalności (zwłaszcza decydujących o „specjalizacji gospodarczej” miasta) na zasobach własnych i jednocześnie, w miarę możliwości, odmiennych lub w odmienny sposób wykorzystywanych

niż gdzie indziej – jeśli pozwala to na uzyskanie konkurencyjnej przewagi wobec innych społeczności.

Zbiór wspólnych zasad zrównoważonego rozwoju¹ tworzą:

- dwie zasady podstawowe o charakterze filarów ZR, akcentujące to, czego nie powinniśmy robić (naruszać), aby ideę ZR rzeczywiście realizować:
 - (1) równego dostępu do środowiska, w tym sprawiedliwości międzypokoleniowej
 - (2) wydolności środowiska, czyli nie przekraczania granic odporności środowiska;
- osiem zasad o charakterze wytycznych, czy zaleceń, które akcentują co i jak należy robić, aby ideę ZR wprowadzać w życie:
 - (1) wysokiego poziomu ochrony środowiska przyrodniczego,
 - (2) wysokiego poziomu ochrony środowiska kulturowego,
 - (3) wysokiego poziomu ochrony kapitału ludzkiego, a zwłaszcza minimalizacji sfer ubóstwa,
 - (4) integracji łądów (środowiskowego, przestrzennego ekonomicznego, społecznego i instytucjonalno-politycznego),
 - (5) prewencji i przezorności,
 - (6) skuteczności prawnej, technicznej i ekologicznej i efektywności ekonomiczno-środowiskowej, w tym "zanieczyszczający płaci",
 - (7) regionalizacji (lokalności) i subsydiarności oraz
 - (8) partnerstwa i uspołecznienia.

Zrównoważone rozwiązania dają w dłuższym horyzoncie czasu znacznie lepsze efekty w sferze społecznej i ekonomicznej, gdyż nie niszczą struktur i zasobów przyrodniczych i kulturowych, które są podstawą wielu działalności gospodarczych, a także podstawą zachowania fizycznego i psychicznego zdrowia człowieka, głównego twórcy „rozwoju” i odbiorcy jego efektów.

Lokalna Agenda 21 to uspołeczniony, lokalny, miejski, gminny system działań na rzecz zrównoważonego rozwoju na przełomie XX i XXI wieku, skoncentrowany przede wszystkim na lokalnej, miejskiej scenie działań ale uwzględniający

¹ Zasady zrównoważonego rozwoju stanowią główny sprawdzian, czy deklaracja realizacji ZR zawarta w celach strategicznych jest zgodna z istotą tego rozwoju. Zasady są więc jedną z form definiowania ZR i podstawą tworzenia wskaźnikowego systemu monitorowania poszczególnych etapów zarządzania ZR

też globalną, międzynarodową, krajową i regionalną perspektywę. Stara się on zintegrować i wprowadzić w życie harmonię łańdów: ekologicznego, ekonomicznego, społecznego i przestrzennego. Oznacza to konieczność budowania: lokalnego lobby na rzecz zrównoważonego rozwoju, czyli współpracy partnerskiej między samorządem, biznesem, organizacjami pozarządowymi i lokalnymi liderami, systemu informacji o zasobach miasta, programu zrównoważonego rozwoju, tzn. strategii i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz systemu zarządzania realizacją strategii z istotnym udziałem społeczności lokalnej .

Partycypacyjne podejście do kształtowania programów i planów miasta prowadzi do lepszego dostosowania tych programów do potrzeb i podnosi skuteczność działań wdrożeniowych. Dlatego należy unikać zawężającej identyfikacji celów działań w tym obszarze. Istotą działań powinno być wzbogacenie o komponent partycypacyjny kluczowych procesów decyzyjnych w gminach, co w konsekwencji powinno przynieść wzrost poczucia podmiotowości wśród obywateli i rozwój lokalnych inicjatyw obywatelskich.

Skuteczność realizacji większości strategicznych programów gospodarczych zależy od możliwości nawiązania efektywnej współpracy pomiędzy służbami miejskimi, jednostkami administracji rządowej, przedsiębiorstwami, organizacjami społecznymi oraz osobami fizycznymi. Potrzeba nawiązania współpracy wynika z faktu, że lokalne władze samorządowe mogą mieć tylko częściowy wpływ na całokształt zjawisk i procesów związanych z życiem wspólnoty samorządowej. Wiele aspektów funkcjonowania miasta pozostaje w gestii licznych instytucji państwowych i prywatnych, które swoje decyzje podejmują autonomicznie. Nawiązanie takiej współpracy staje się koniecznością nie tylko ze względu na potrzebę uzgadniania kluczowych decyzji pomiędzy różnymi administratorami lokalnych systemów, ale przede wszystkim ze względu na potrzebę połączenia wspólnych wysiłków, aby osiągnąć cele ważne strategicznie dla wszechstronnego rozwoju indywidualnego i społecznego wszystkich mieszkańców danej jednostki terytorialnej.

1.2 ISTOTA TWORZENIA STRATEGII ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO

Strategia rozwoju stanowi kompleksową, perspektywiczną koncepcję określającą cele rozwoju oraz warunki, zasady i etapy ich osiągnięcia. Instrument ten umożliwia podejmowanie decyzji w najbliższej przyszłości i w odległej perspektywie (10-15 lat). Strategia rozwoju to innymi słowy zarysowanie drogi przejścia od stanu istniejącego do stanu docelowego z wyborem określonych priorytetów i własnym kreatywnym udziałem.

W przypadku strategii rozwoju lokalnego do wyznaczonych celów szuka się odpowiednich metod i instrumentów realizacji, co w przypadku strategii zrównoważonego rozwoju wg procedury Agendy 21 prowadzi do szukania dróg równoważących procesy ekonomiczne i ekologiczne. Wynika to z tej przyczyny, że zdegradowane środowisko zmniejsza swoją produktywność, a wyczerpujące się zasoby są istotną barierą w rozwoju każdej społeczności. W tej sytuacji strategia ukierunkowana właśnie na zrównoważony rozwój zapewni trwale zasoby obecnym i przyszłym pokoleniom.

W strategii zrównoważonego rozwoju przy wyznaczaniu celów wychodzi się od wartości środowiska przyrodniczego, na tej bazie konstruuje koncepcję działań. Granicą podejmowanych działań jest trwałość zasobów przyrodniczych.

Strategia rozwoju lokalnego posiada formę zwartego dokumentu, ale nawet najlepiej opracowana strategia nie jest dokumentem zamkniętym w sensie merytorycznym oraz czasowym. Planowanie strategiczne na szczeblu miasta to nieskończony ciąg powtarzalnych i interakcyjnych działań. W planowaniu tym należy uwzględnić trzy podstawowe zasady:

1. Zasadę konsensusu społeczności lokalnej co do przyjętych celów i zadań strategicznych.
2. Elastyczności w doborze metod i instrumentów zarządzania rozwojem miasta - dostosowywania, stałego doskonalenia metod i instrumentów sterowania rozwojem lokalnym (zasada ta niezbędna jest ze względu na zmiany uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, z których wynikają zmiany w możliwościach realizacyjnych).

3. Otwarcia strategii w wymiarze egzogenicznym - wymaga uwzględnienia wpływu otoczenia:
 - makroekonomicznego – m.in. procesu integracji międzynarodowej, polityki pieniężnej i budżetowej państwa;
 - mezoekonomicznego – m.in. kierunków i możliwości rozwoju województwa;
 - mikroekonomicznego – m.in. szans i zagrożeń wynikających ze strategii rozwoju sąsiednich gmin i powiatów.

Po co miastu strategia zrównoważonego rozwoju?

Zbudowanie strategii zrównoważonego rozwoju miasta jest rzeczą konieczną i pilną, trzeba bowiem poszukiwać możliwości zwiększenia efektywności gospodarowania i poprawy warunków życia mieszkańców miasta, a najefektywniej wykonuje się to programując rozwój miasta.

Poniżej zostały zestawione korzyści wynikające z posiadania strategii:

1. Tworzenie strategii pozwala zaplanować swoją przyszłość w perspektywie kilkunastu lat.
2. Pozwala spojrzeć na dany obszar (np. miasto, gminę) całościowo, rozpatrując poszczególne dziedziny działalności w powiązaniu ze sobą.
3. Strategia to nie tylko dokument opisujący drogi dojścia do założonych celów, ale także proces w którym tworzą się struktury partnerskie, silne społeczne lobby działające na rzecz zrównoważonego rozwoju; umożliwia zaangażowanie mieszkańców w planowanie swojej przyszłości.
4. Zapisanie tego procesu w formie dokumentu umożliwia stałą ocenę postępów i korygowanie błędów przez wszystkich członków społeczności lokalnej lub regionalnej.
5. Tworzenie strategii sprzyja realistycznej ocenie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla rozwoju.
6. Strategia umożliwia efektywne gospodarowanie zasobami takimi jak środowisko, ludzie, infrastruktura i środki finansowe oraz ich efektywne pozyskiwanie.
7. Strategia - to instrument długofalowego zarządzania danym obszarem. Wnosi elementy ciągłości i trwałości w poczynania władz miasta niezależnie od zmieniających się układów politycznych.

Podstawą tworzenia strategii jest zdanie sobie sprawy z lokalnych zasobów i potencjałów, zmobilizowanie ich, zainwestowanie w rozwój i stworzenie systemu działań partnerskich tak, aby uzyskać efekt „kuli śniegowej”, to znaczy żywiołowego przyrastania inicjatyw i kumulowania się ich skutków. Kluczowe znaczenie dla osiągnięcia sukcesu rozwoju miasta ma uspołecznienie podejmowanych decyzji.

Uspołecznienie opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju miasta.

Uspołecznienie procesu planowania polega na przyjęciu we wszystkich działaniach generalnego założenia, że to miejscowa społeczność, działająca i ponosząca wszelkie skutki działań odnoszących się do zamieszkałego przez nią obszaru, jest głównym podmiotem, którego zdanie powinno się liczyć przy określaniu celów i kierunków rozwoju układu przestrzennego, ale także sposobów realizacji tych celów. Realizacja rozwoju lokalnego wymaga włączenia w ten proces szeroko pojmowanej społeczności lokalnej.

Włączenie już na samym początku tego procesu szerokich grup mieszkańców prowadzi do przemiany całej społeczności i wykreowania dodatkowych niewymiernych efektów w postaci:

- identyfikacji ludzi chcących działać na rzecz rozwoju swojego miasta,
- zintegrowania ludzi wokół określonych celów,
- zwiększenia poczucia tożsamości z lokalnym środowiskiem,
- dostrzeżenie możliwości realizowania konkretnych zadań przy wykorzystaniu lokalnych zasobów rozwojowych,
- aktywnego uczestniczenia w programach rozwoju,
- dostrzeżenie w podejmowanych programach rozwoju lokalnego korzyści indywidualnych i ogólnospołecznych itp.

Mieszkańcy miasta powinni być współautorami strategii rozwoju lokalnego. W sprawach, które dotyczą ich samych są oni najlepszymi ekspertami, są także materialnie zainteresowani przyszłością swojego miasta. Dlatego tak ważną sprawą jest autentycznie społeczny sposób budowania strategii. Im więcej osób zaangażuje się w proces budowania strategii i im bardziej będą się one z nią utożsamiały, tym większa będzie szansa na jej pomyślną realizację.

Uspołecznienie procesu budowy strategii rozwoju lokalnego polega na wypracowaniu form społecznego współdziałania w zakresie programowania celów i określenia środków ich realizacji. Dzięki temu społeczność lokalna może uznać tekst strategii za dokument zawierający projekcję własnych celów i dążeń, a dzięki udziałowi w pracach nad przygotowaniem strategii jest przygotowana do samodzielnego jej wdrożenia, realizacji i kontroli. Poprzez współtworzenie strategii społeczność lokalna jest silniej umotywowana do jej wdrożenia i staje się jej naturalnym rzecznikiem.

Uspołecznianie strategii, poza samym udziałem przedstawicieli różnych środowisk i liderów lokalnych w jej opracowaniu i realizacji, jest procesem stale przebiegającym. Może ono przybierać różne formy: od ankietyzowania mieszkańców poprzez konsultowanie, zbieranie opinii, tworzenie rad grupujących liderów miasta lub komisji mieszanych, w skład których wejdą przedstawiciele społeczności, grup biznesu, organizacji pozarządowych i władz lokalnych. Chodzi o stwarzanie warunków do autentycznego wyrażania opinii i pomysłów mieszkańców i uwzględnienia ich w przygotowywanej strategii.

Utożsamienie się ze strategią tak wielu zaangażowanych w nią osób, zapewnia także dość istotną dzisiaj rzecz – oddala niebezpieczeństwo odrzucenia przez władzę samorządową następnej kadencji realizowanych już zadań i celów strategii, co w młodej polskiej demokracji lokalnej jest dość powszechnie występującym zjawiskiem.

Uspołecznienie budowy strategii rozwoju lokalnego gwarantuje powstanie takiej strategii, która jest tożsama z potrzebami lokalnej społeczności ponieważ:

- wspólne określenie celów rozwoju pozwoli jak najpełniej uwzględnić potrzeby mieszkańców oraz możliwości i środki władz, które mogą być przeznaczone na zaspokojenie tych potrzeb;
- udział mieszkańców przy wyborze celów rozwoju i dróg ich osiągnięcia wyeliminuje protesty społeczne, które mogą się pojawić w momencie narzucania przez władze niektórych rozwiązań;
- wspólne określenie celów zapewni świadome zaangażowanie mieszkańców przy ich realizacji.

1.3 PRZEBIEG PRAC NAD STRATEGIĄ

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Ełk stanowi wynik pracy wielu mieszkańców miasta, członków Rady oraz instytucji i liderów, którzy w okresie od lutego do czerwca 2002 roku uczestniczyli w kolejnych etapach prac nad strategią. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Ełku jest dokumentem ramowym do roku 2016. Dokument ogranicza się do wytyczenia celów strategicznych i syntetycznego przeglądu planowania operacyjnego.

Głównym założeniem było opracowanie strategii obejmującej podstawowe dziedziny życia w toku uspołecznionego procesu. Dlatego władze miasta Ełk - zgodnie z metodologią zaproponowaną przez Umbrellę - utworzyły społeczne gremium: Radę Programową Strategii nazwaną Zespołem Opracowującym Strategię (w skrócie: ZOS) i zaprosiły do niego liczne grono osób pełniących różne role nie tylko we władzach i instytucjach miejskich, ale też poza nimi: w lokalnych firmach, w organizacjach społecznych, oraz innych aktywnych uczestników życia społecznego Ełku, liderów lokalnych.

Budowa Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Ełk polegała na:

- zaangażowaniu różnorodnych uczestników – liderów lokalnych reprezentujących społeczność miasta;
- liderzy lokalni uczestniczyli w warsztatach ukierunkowanych na rozwiązanie określonych problemów, zatwierdzali wyniki każdego kolejnego etapu prac i przygotowywali wnioski do następnych etapów;
- pracy konsultantów, którzy moderowali przebieg warsztatów i dopracowywali materiał od strony merytorycznej w okresach pomiędzy warsztatami;
- uczestnictwie mieszkańców miasta, którzy byli informowani o przebiegającym procesie, uczestniczyli w warsztatach, wypowiedzieli także swoje opinie w ankiecie dotyczącej problemów lokalnych i celów rozwoju miasta.

Prace, które doprowadziły do sporządzenia dokumentu przebiegały w następujących etapach:

- I warsztat – powołanie zespołu opracowującego strategię (ZOS), zapoznanie uczestników z metodologią opracowania strategii, określenie wizji i problemów rozwoju miasta.

- II warsztat – prezentacja wizji rozwoju i problemów rozwoju Ełku, przeprowadzenie analizy SWOT, wypracowanie systemu przepływu informacji o strategii.
- III warsztat – opracowanie listy celów szczegółowych rozwoju, określenie hierarchii realizacji celów, przedstawienie systemu zarządzania strategią i monitoringu nad realizacją strategii.
- IV warsztat – prezentacja wskaźników zrównoważonego rozwoju, przeprowadzenie auditu zrównoważonego rozwoju
- V warsztat - przyjęcie dotychczasowych ustaleń strategii, prezentacja wyników ankiety wśród mieszkańców miasta, przyjęcie zapisów zarysu planu operacyjnego, przyjęcie zapisów dotyczących monitorowania realizacji strategii, przyjęcie podstawowej struktury dokumentu strategii.
- Opracowano także i przeprowadzono ankietę, skierowaną do społeczności lokalnej. Miała ona na celu zapoznanie jej przedstawicieli z procesem opracowywania strategii oraz zasięgnięcie ich opinii na temat poszczególnych rozwiązań przyjętych podczas kolejnych warsztatów. Wyniki ankiety miały wpływ na podjęte w Zespole decyzje, ale przede wszystkim potwierdziły trafność dokonanych wyborów. Wszystkie elementy opracowanej strategii zostały przez mieszkańców zaakceptowane, uzyskano pełną zgodność w ocenie sytuacji obecnej, najważniejszych problemów, pożądanego stanu, najważniejszych kierunków rozwoju, celów do osiągnięcia.

Warsztaty oraz konsultacje umożliwiły analizę różnorodnych informacji oraz wypracowanie i wybór optymalnych rozwiązań dla miasta.

1.4 ETAPY BUDOWY STRATEGII ROZWOJU

Formułowanie strategii zrównoważonego rozwoju sprowadza się do odpowiedzi na podstawowe i wzajemnie powiązane pytania:

Gdzie jesteśmy? W jakim punkcie rozwoju znajduje się miasto?	⇒	DIAGNOZA: stan, problemy SŁABE I MOCNE STRONY MIASTA
Gdzie chcemy się znaleźć? Do czego zmierzamy?	⇒	WIZJA MIASTA, SZANSE I ZAGROŻENIA, CELE STRATEGICZNE
W jaki sposób to zrobić?	⇒	PLAN OPERACYJNY: zadania (działania) i instrumenty ich realizacji

Analiza SWOT i problemy rozwoju

Proces budowy Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Ełk można podzielić na poszczególne etapy, które z kolei będą składały się z szeregu etapów cząstkowych. W pierwszym etapie diagnozie, chodzi o analizę potencjału miasta - określenie mocnych i słabych stron oraz analizę otoczenia – określenie szans i zagrożeń. Analiza taka powinna być wieloaspektowa i uwzględniać możliwie najdokładniej analizę społeczno-gospodarczą miasta.

W trakcie spotkań z mieszkańcami (warsztatów) przeprowadzono analizę SWOT, określając silne i słabe strony miasta oraz szanse i zagrożenia jego dalszego rozwoju. Przytoczono również opinie mieszkańców. Na podstawie analizy SWOT i dyskusji z mieszkańcami określono też główne problemy rozwojowe miasta.

Miasto przyjmując określoną strategię powinna zbilansować swoje słabe i mocne strony oraz możliwości i zagrożenia, które mogą się pojawić w trakcie realizacji strategii. Analiza SWOT pozwala na przeprowadzenie tego typu bilansów. Umożliwia ona:

- sporządzenie wyjściowego materiału do dyskusji nad stanem obecnym i przyszłością miasta;

- zestawienie mocnych stron miasta, dające obraz atutów lokalnego środowiska, gospodarki i infrastruktury; stanowią one mocną bazę dla tworzenia wszechstronnej strategii rozwoju; można je także wykorzystać określając szanse lub możliwości lokalnego rozwoju w przyszłości;
- realistyczne przyjrzenie się występującym w mieście problemom dla określenia jakie środki zaradcze trzeba przedsięwziąć, aby je zlikwidować lub ograniczyć; zagrożenia te jako przeciwieństwo możliwości są pochodną słabych stron; wzrost ich liczby niesie za sobą obniżenie walorów środowiskowych, społecznych i gospodarczych i zmniejsza szanse miasta na odrobienie zaległości w stosunku do rozwijających się terenów;
- uzyskanie zupełnie innej perspektywy dla problemów miasta umożliwiające często poszukiwanie nowych rozwiązań; w przypadku miast o przewadze słabych stron, możliwości ich rozwoju można poszukiwać na zewnątrz, we współpracy z innymi gminami przy realizacji wspólnych celów.

Walory miasta (mocne strony miasta i szanse pojawiające się w jego otoczeniu teraz i potencjalne w przyszłości) utożsamiane są z potencjałem: gospodarczym, intelektualnym, kulturalnym, przyrodniczym itp.

Ograniczenia rozwoju (bariery) to takie uwarunkowania, które stanowią lub mogą stanowić istotne utrudnienie w procesie rozwoju miasta – są to słabe strony miasta i zagrożenia pojawiające się w jego otoczeniu obecnie i potencjalnie w przyszłości.

Problemy rozwoju to czynniki, które:

- odzwierciedlają stan obecnie istniejący, a nie możliwy, wyimaginowany lub dotyczący przyszłości,
- mają charakter negatywny dla zrównoważonego rozwoju,
- są najważniejsze z punktu widzenia rozwoju.

Wizja, cele rozwojowe i zarys planu operacyjnego

Kolejnym krokiem w pracach nad miejską strategią rozwoju jest sformułowanie wizji rozwoju miasta, czyli jego obrazu za 10-15 lat. Wizja miasta to obraz jego przyszłego stanu, do którego będzie się dążyć uwzględniając dobro środowiska i potrzeby mieszkańców. Ten przyszły stan może określać pożądane cechy środowiska naturalnego, skalę rozwoju gospodarczego, funkcjonowania służb publicznych, czy też

poziomu życia mieszkańców. Poprzez stworzenie wizji przyszłości tworzy się ramy, które pozwolą lepiej podejmować decyzje, dotyczące wyznaczania celów i sposobów i ich realizacji w procesie budowania strategii. Wizja nie jest rejestrem zadań do wykonania, a jedynie określeniem przyszłego stanu miasta, którego osiągnięcie jest uwarunkowane wykonaniem wielu działań szczegółowych. Wizja miasta określa ideę i ogólny kierunek jego rozwoju oraz pośrednio dziedziny, którymi miasto powinno się zajmować.

Wypracowana **wizja zrównoważonego rozwoju miasta Ełk** oznacza więc przyszły stan miasta, funkcjonującego według zasad gwarantujących jego trwałą i zrównoważony rozwój. Gwarantuje ona obraz miasta zintegrowanego wewnątrz i zewnątrz, a także poszanowanie zasobów środowiska przez społeczność lokalną.

Poniższa tabela prezentuje elementy, które mogą tworzyć wizję rozwoju miasta.

▪ środowisko naturalne	⇒ jakie w przyszłości ma być środowisko przyrodnicze w mieście, jakie obiekty i obszary trzeba będzie chronić, a jakie zasoby zachować?;
▪ infrastruktura	⇒ jaka infrastruktura podniesie jakość życia mieszkańców, jaka infrastruktura będzie chronić życie mieszkańców, jaka infrastruktura będzie chronić zasoby przyrodnicze, a jaka im zagrażać?;
▪ rozwój gospodarczy	⇒ jaki kierunek w przyszłości ma dominować w mieście jakie formy gospodarowania powinny być preferowane w mieście, co w przyszłości ma tu dominować, jaka będzie pozycja rolnictwa, czy celowy jest wielofunkcyjny rozwój miasta?
▪ społeczność miasta	⇒ jakie będzie potrzeba zasobów, aby zaspokoić potrzeby przyszłej liczby mieszkańców?;

▪ jakość życia	⇒ czy stan zdrowia mieszkańców się poprawi, jaka powinna być służba zdrowia, aby spełnić oczekiwania ludności, jakie wartości będą w przyszłości istotne dla mieszkańców, czy spełnią się marzenia o bezpiecznym i dostatnim życiu?
▪ ład przestrzenny	⇒ jaka w przyszłości ma być struktura użytkowania terenów na cele osadnictwa, przemysłowe, turystyczne, rolnicze?
▪ władze lokalne	⇒ czy należy poprawić strukturę zarządzania jednostkami organizacyjnymi miasta i Urzędem?

Kontynuacją wypracowanej wizji zrównoważonego rozwoju miasta jest określenie jego celu nadrzędnego - określającego w sposób hasłowy istotę wizji. Wyraża on podstawową ideę przyszłego rozwoju miasta i określa stan jaki mamy szansę - pod warunkiem podjęcia działań zapisanych w strategii – osiągnąć. Należy sformułować drzewo celów, poprzez wskazanie celu pierwszego rzędu (nadrzędnego). Cel ten ma charakter ogólny i wyraża się w zapewnieniu ludziom odpowiedniego poziomu i szans rozwoju na przyszłość, jest agregatem obejmującym wiele celów cząstkowych – są to cele główne. Cele główne strategii odpowiadają na pytanie jaki rozwój, jakie kierunki działań zapewnią mieście realizację celu nadrzędnego?

Trzecim poziomem celów strategii, po nadrzędnym i głównych, są cele szczegółowe, stanowiące już konkretne punkty docelowe. Wymienione cele są następującymi po sobie krokami budowy strategii, układającymi się w logiczny związek. Całość spina system zarządzania, forma monitorowania i aktualizacji strategii. Każdemu celowi głównemu należy przypisać cele bardziej szczegółowe, a tym z kolei przypisać konkretne działania czyli zadania.

Przy wyborze celów kierowano się zasadami rozwoju zrównoważonego we wszystkich obszarach działania miasta przy założeniu, że:

- realizacja potrzeb społeczności odbywać się będzie bez niszczenia funkcjonujących ekosystemów lub naruszenia równowagi ekologicznej;
- korzystanie z walorów przyrodniczych powinno zapewnić ich utrzymanie w nienaruszonym stanie lub nawet ich odtwarzanie;

- miasto powinno dążyć do stworzenia takiego potencjału własnych zasobów (ludzkich, finansowych, infrastrukturalnych itd.), który umożliwi samowystarczalność i rozwijanie własnymi siłami bez ciągłego liczenia na pomoc z zewnątrz. Miasto powinno więc dążyć do rozwoju wielofunkcyjnego - tylko wówczas zostaną stworzone stabilne podstawy jego funkcjonowania.

Miejsce celów i zadań w strukturze strategii obrazuje schemat zamieszczony na następnej stronie.

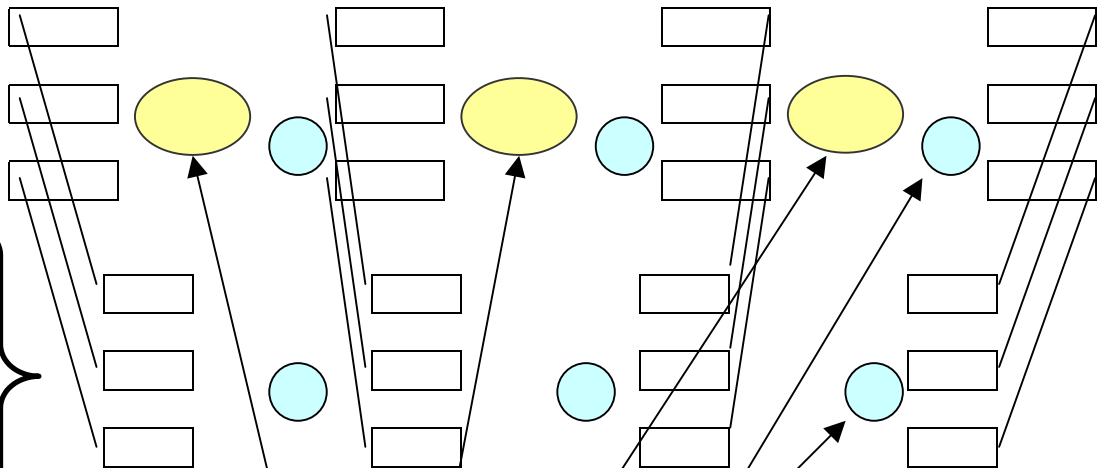
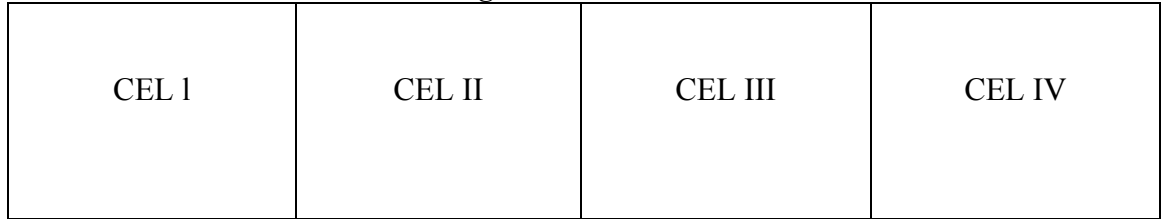
WIZJA MIASTA W 2015 ROKU

Cel nadrzędny

Cele główne

Monitoring/kontrola społeczna

Cele szczegółowe

Plan operacyjny

Projekty/zadania

Harmonogram działań

Koordinacja / wprowadzanie zmian

Informacja promocja

Harmonogram realizacji przyjętych zadań powinien zostać przygotowany na etapie opracowania planu operacyjnego. Zawierać on powinien podstawowe informacje dotyczące zakresów, terminów wykonania zadań oraz środków finansowych i osób odpowiedzialnych za poszczególne przedsięwzięcia. Zbudowanie harmonogramu, pozwala spojrzeć syntetycznie na wszystkie przyjęte w nim do realizacji przedsięwzięcia. Będzie on bardzo przydatny w ocenie postępów wdrażania strategii, jak również w kontroli przebiegu prac nad poszczególnymi inwestycjami.

Ważnym elementem wdrażania strategii rozwoju miasta jest umiejętne określenie sprawnego systemu kontroli i monitorowania realizacji strategicznych projektów i programów gospodarczych. Podstawowym zadaniem tego systemu jest dostarczanie bieżących informacji o tym, czy strategiczne cele rozwoju są osiągnięte i w jakim stopniu. System kontroli powinien być wielopoziomowy, tzn. dostarczać szczegółowych informacji o stopniu zaawansowania poszczególnych programów gospodarczych, a także uogólnionych i zobjektywizowanych informacji o przebiegu całego procesu wdrażania strategii rozwoju miasta. Informacje takie powinny być następnie wykorzystane do weryfikacji i aktualizacji strategicznych planów rozwoju. Określenie efektywnego systemu kontroli wymaga współpracy wszystkich osób i jednostek organizacyjnych zaangażowanych we wdrażanie strategii. Sposób podejmowania decyzji zostaje przyjęty w strategii jako system aktualizacji strategii.

Aktualizacja strategii: to ciągły proces podnoszenia jakości strategii poprzez wprowadzanie w jej dokumencie niezbędnych zmian, wynikających z nowych uwarunkowań prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych itp.; konieczność aktualizacji wynika z ponadkadencyjnego charakteru strategii i zasady ciągłości planowania, tzn. stałego śledzenia zmian i ich bieżącego uwzględniania w dokumencie oraz przesuwania horyzontu planowania na kolejne lata (planowanie kroczące).

System aktualizacji jest odmienny dla części dokumentu określającej wizję rozwoju oraz cele strategii (tzw. aktualizacja taktyczna - co 4 lata) oraz dla części programowej (tzw. aktualizacja operacyjna – w cyklu rocznym)

2 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA EŁK

Położenie

Ełk jest miastem powiatowym położonym w północno-wschodniej Polsce i wchodzi w skład województwa warmińsko-mazurskiego. Miasto usytuowane jest nad rzeką Ełk i Jeziorem Ełckim.

Ełk należy do Pojezierza Ełckiego obejmuje zatem oprócz jezior i rzeki malowniczo położone kompleksy leśne, pagórki i doliny morenowe oraz tereny równinne. Jeziora są bardzo rybne i bogate w różnorodne gatunki. Teren ten jest interesującym miejscem dla wędkarzy, grzybiarzy oraz miłośników długich wędrówek pieszych, rowerowych, kajakowych i narciarskich.

Z historii Ełku

Tereny dzisiejszej Ziemi Ełckiej należały we wczesnym średniowieczu do plemienia Jaćwingów. Założyli oni na wyspie jeziora pierwszą strażnicę. W tym samym miejscu, w latach 1398-1406, Krzyżacy wybudowali mały zamek, który stał się siedzibą wójta, później prokuratora krzyżackiego. Naprzeciwko zamku powstała osada rybacka, jej założycielem był Polak Bartosz.

Okolo połowy XV wieku (1435 lub 1445 roku) uzyskał prawa miejskie z nadania wielkiego mistrza Pawła Russdorfa. Od 1525 roku miasto zostało siedzibą starostwa. Rozwojowi sprzyjało korzystne położenie na szlaku handlowym z Mazowsza do Królewca i Wilna. W 1546 roku powstała w Ełku szkoła średnia założona przez Jana i Hieronima Maleckich. Maleccy prowadzili też w latach 1551-58 drukarnię, w której ogłaszano druki polsko-ewangelickie. Szkoła istniała do 1813 roku, kiedy to przekształcono ją w gimnazjum niemieckie.

Upadek Ełku przyniosły wojny szwedzkie. Ełk nawiedzało wiele klęsk: 1625 - zaraza, 1651 - wielki pożar, 1655 - Tatarzy (znani z powieści "Potop") spalili miasto i wymordowali ludność. Podniesienie się Ełku z ruiny utrudnił wielki pożar w 1688 r. Dalsze lata były okresem wzrastającej stagnacji.

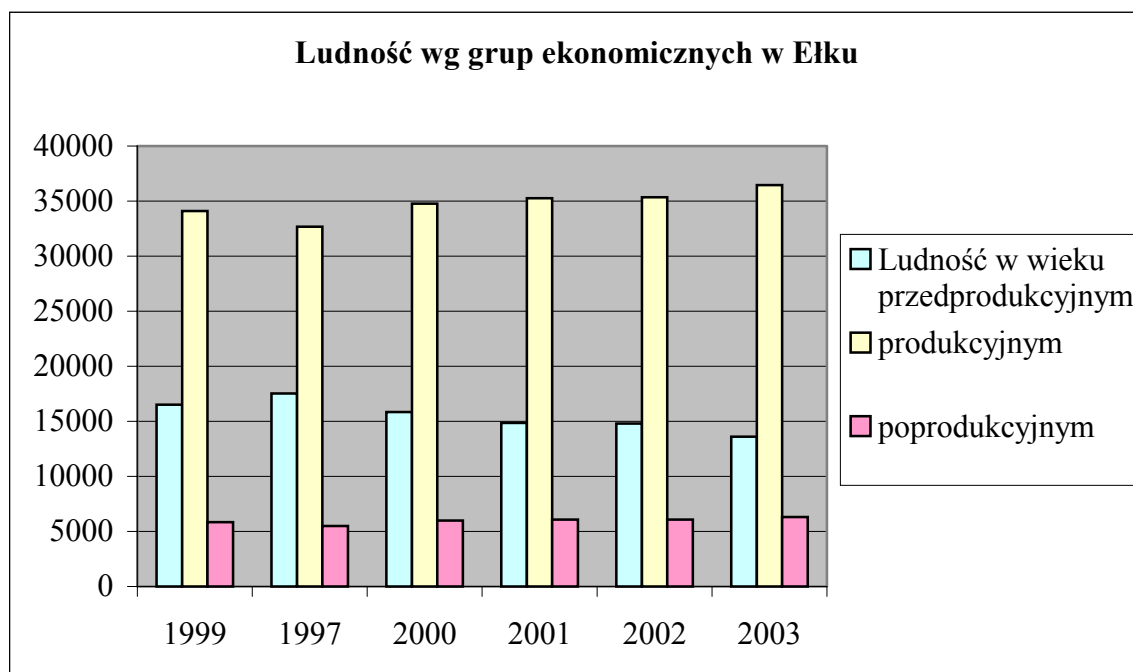
Pierwsza połowa XIX w. przyniosła kolejne tragedie. Pożary spowodowały, że Ełk robi wrażenie miasta XIX wiecznego. Nie ma tu żadnego wcześniejszego zabytku. W roku 1868 nastąpiło otwarcie linii kolejowej Ełk-Królewiec. Lata I Wojny Światowej przyniosły miastu

kolejne klęski. Miasto znalazło się na linii frontu. Trzykrotnie dostawało się w ręce Rosjan. Na skutek bombardowań zniszczone zostało całe śródmieście.

W okresie międzywojennym Ełk przeżył okres rozwoju gospodarczego. Z tego okresu pochodzi jego śródmieście. Dalszy rozwój przypadł na lata powojenne. Miasto zasiedlone zostało szybko głównie przez przybyszów z niedalekich okolic (mieszkańcy kresów z Grodzieńszczyzny i Wileńszczyzny). W 1992 roku Ełk stał się siedzibą Diecezji. Dzięki temu odzyskał swoją historyczną rolę Duchowej Stolicy Mazur.

Najważniejsze informacje o Ełku

Obecnie Ełk zajmuje powierzchnię 2018 ha, w tym jezioro - 382 ha. Liczba ludności w dniu 5 stycznia 2004 roku wynosiła 56366 osób (48,4% stanowili mężczyźni, 51,6% kobiety). Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 24% ludności Ełku, w wieku produkcyjnym 65%, a w wieku poprodukcyjnym 11%. Poniższy wykres prezentuje strukturę ludności w latach 1999-2003. Rośnie liczba ludności w wieku produkcyjnym, maleje w wieku przedprodukcyjnym.

Ełk jest ważnym ośrodkiem rozwoju o znaczeniu polifunkcyjnym dla znacznego obszaru. Miasto jest dużym ośrodkiem przemysłu, głównie rolno-spożywczego (Zakłady Mięsne MAZURY S.A.), ale także przemysłu elektrotechnicznego i motoryzacyjnego (ZEM Ełk). Jest ośrodkiem edukacyjnym (osiem szkół średnich,

siedziba Wyższego Seminarium Duchownego, Centrum Studiów Bałtyckich Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Filia Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, liczne pomaturalne szkoły państwowe i prywatne).

Ełk jest ważnym węzłem komunikacyjnym: drogowym i kolejowym. Wspólnie z Centralną Dyрекcją Okręgową Kolei Państwowych organizowane są inicjatywy promocyjne Ełckiej Wąskotorówki.

Od 1 września 1996 roku na obszarze trzech miast Ełku, Gołdapi i Suwałk działa Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, stanowiąca wydzielony obszar, na którym może być prowadzona działalność gospodarcza na preferencyjnych warunkach. Głównym celem utworzenia Strefy było przyspieszenie rozwoju gospodarczego w północno-wschodnim regionie Polski w oparciu o istniejące tu zasoby oraz inicjatywę inwestorów chętnych do podjęcia działalności gospodarczej.

3 SYNTETYCZNA OCENA UWARUNKOWAŃ I PROBLEMÓW ROZWOJU MIASTA EŁK

Przeprowadzona analiza dotychczasowych przemian społeczno-gospodarczych Ełku oraz uwarunkowań dalszego jego rozwoju umożliwiła zidentyfikowanie kluczowych szans i zagrożeń rozwoju, tkwiących w otoczeniu, czyli zdarzeń, zjawisk, tendencji i procesów mogących mieć pozytywny lub negatywny wpływ na dalszy rozwój miasta oraz silnych i słabych stron miasta, wynikających z obecnej sytuacji w sferze społeczno-gospodarczej i funkcjonalno-przestrzennej. Możliwość taką stwarza przyjęta do oceny metoda SWOT. Obejmuje ona analizę zewnętrzną (szanse i zagrożenia), czyli analizę tych obszarów na zewnątrz miasta, które wpływają na jego funkcjonowanie a nad którymi nie ma kontroli oraz analizę wewnętrzną (silne i słabe strony), czyli analizę obecnego potencjału, prowadzonej działalności i możliwości rozwojowych. Główne obszary problemowe rozwoju rozpatrywane są w dwóch kategoriach strategicznych:

- stopnia zaspokojenia różnorodnych potrzeb mieszkańców,
- możliwości sprawnego funkcjonowania różnego rodzaju instytucji i urzędzeń ze sfery gospodarki i jej niezbędnego otoczenia.

Analiza SWOT została przeprowadzona w trakcie II warsztatu na podstawie danych będących kompilacją analiz eksperckich oraz opinii społecznych. Na podstawie wyników tej analizy zostały nakreślone główne kierunki rozwoju oraz cele mające strategiczne znaczenie dla każdego z tych kierunków. Analizę SWOT Miasta Ełk przeprowadzono w układzie czterech ładów, rozpatrując: ład przestrzenny, ład ekologiczny, ład gospodarczy oraz ład społeczny.

Czynniki sprzyjające rozwojowi to elementy na których należy oprzeć rozwój miasta, to takie uwarunkowania, które umożliwiają realizację koncepcji rozwoju.

Zalicza się do nich:

- silne strony miasta (z analizy SWOT),
- szanse pojawiające się w jego otoczeniu teraz i potencjalne w przyszłości (z analizy SWOT)

ŁAD EKOLOGICZNY

Mocne strony

1. Dostęp do wód i lasów (bezpośrednie położenie nad jeziorem)
2. Zasoby przyrodnicze
3. Uporządkowana gospodarka wodno – ściekowa
4. Dobre utrzymanie zieleni miejskiej (parki, trawniki)
5. Dobra jakość wody pitnej
6. Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży
7. Ogólnie czyste, estetyczne miasto
8. Obecność separatorów wód opadowych
9. Inwestycje mające na celu ograniczenie emisji niskiej

Szanse zewnętrzne

1. Zgodność priorytetów regionalnych i władz miasta
2. Racjonalne wykorzystanie terenów wokół miasta
3. Współpraca samorządów

ŁAD GOSPODARCZY

Mocne strony

1. Położenie i atrakcyjność terenów pod inwestycje
2. Jakość środowiska naturalnego
3. Dobrze rozwinięta sieć szkół
4. Duży zasób taniej siły roboczej
5. Wykwalifikowana kadra
6. Węzeł komunikacyjny
7. Bliskość granic
8. Własna baza surowcowa

Szanse zewnętrzne

1. Gospodarcze wykorzystanie walorów turystycznych Ełku
2. Pozyskiwanie środków z Funduszy Strukturalnych
3. Akcesja z UE
4. Polityka regionalna Państwa
5. Upowszechnianie zdrowego trybu życia
6. Turystyka aktywna
7. Współpraca przygraniczna
8. Budowa połączenia wodnego z Wielkimi Jeziorami Mazurskimi
9. Program wspierania MŚP
10. Wykorzystanie transportu kolejowego

ŁAD SPOŁECZNY

Mocne strony

1. Sprawna komenda policji
2. Zainteresowanie inwestycjami
3. Centrum edukacji ekologicznej
4. Nowy szpital
5. Basen, jezioro, MOSiR, MOS
6. Bogata oferta edukacyjna
7. Fachowa kadra pedagogiczna
8. Mocny „trzeci sektor” – stowarzyszenia pozarządowe

Szanse zewnętrzne

1. Grupa ludzi zaangażowanych w rozwój sportu
2. Środki na likwidację bezrobocia
3. Zwiększenie zatrudnienia w policji – komisariaty
4. Zwiększenie zakresu kompetencji straży miejskiej
5. Profilaktyka w zakresie bezpieczeństwa – wychowanie młodzieży
6. Stworzenie miejsc do samorealizacji młodzieży (koła zainteresowań, kluby)
7. Zwiększenie środków finansowych na kulturę i oświatę
8. Tworzenie samorządowych instytucji kultury
9. Zmniejszenie bezrobocia – rozwój usług okołoturystycznych
10. Stworzenie biura informacji turystycznej

ŁAD PRZESTRZENNY

Mocne strony

1. Położenie geograficzne
2. Walory środowiskowe
3. Położenie na szlaku komunikacyjnym do Litwy, blisko granicy
4. Wolne tereny pod inwestycje
5. Istniejące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta
6. Aktywność mieszkańców
7. Suwalska Specjalna Sfera Ekonomiczna
8. Obszar Zielonych Płuc Polski
9. Porozumienie władz i mieszkańców w sprawie proekologicznego rozwoju miasta

Szanse zewnętrzne

1. Ełk – centrum subregionu
2. Funkcjonowanie w ramach obszaru „Zielonych Płuc Polski”
3. Zmiana polityki państwa
4. Modernizacja drogi Nr 16
5. Zainteresowanie inwestorów z innych części Polski
6. Fundusze pomocowe dla regionów

Ograniczenia rozwoju to takie uwarunkowania, które stanowią lub mogą stanowić istotne utrudnienie w procesie rozwoju miasta.

Zalicza się do nich:

- słabe strony miasta (z analizy SWOT),
- zagrożenia pojawiające się obecnie w otoczeniu miasta i mogące potencjalnie wystąpić w przyszłości (z analizy SWOT),
- występujące problemy rozwoju (z analizy problemów rozwoju).

Analiza przemian i możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego, a zwłaszcza identyfikacja zagrożeń i słabych stron umożliwia sformułowanie zestawu podstawowych, faktycznych bądź potencjalnych czynników uniemożliwiających ten rozwój zwanych problemami dalszego rozwoju miasta.

ŁAD EKOLOGICZNY

Słabe strony

1. Mała ilość zieleni izolacyjnej
2. Zbyt zwarta zabudowa centrum miasta
3. Brak obwodnicy miejskiej
4. Nieuporządkowana gospodarka odpadami
5. Dzikie wysypiska śmieci
6. Niska emisja na zbyt wysokim poziomie
7. Hałas
8. Brak miejsc parkingowych
9. Słaba świadomość ekologiczna części społeczeństwa
10. Brak pełnego podczyszczania wód opadowych
11. Słaby stan dróg
12. Rosnąca ilość samochodów w mieście

Zagrożenia zewnętrzne

1. Zbyt małe środki finansowe na inwestycje i działania proekologiczne
2. Wzrastający ruch tranzytowy samochodów ciężkich w centrum miasta
3. Niestabilne przepisy
4. Małe środki finansowe z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska

Problemy – Ład środowiskowy

1. Zanieczyszczenie jeziora i rzeki
2. Zanieczyszczanie rzeki Ełk przez inne gminy
3. Zanieczyszczanie wód podziemnych
4. Zanieczyszczenie wód ze spływu powierzchniowego
5. Brak pełnego podczyszczania wód deszczowych
6. Mały udział zieleni miejskiej w ogólnej powierzchni miasta
7. Występowanie „niskiej emisji” spowodowana pracą nisko sprawnych kotłów i słabych jakościowo paliw
8. Wypalanie traw i słomy zbożowej
9. Zanieczyszczenia pochodzące z ruchu pojazdów
10. Hałas zwłaszcza przy głównych ulicach
11. Tranzyt samochodowy przez centrum miasta powodujący nadmierną emisję spalin i hałasu
12. Brak selektywnej zbiórki odpadów i miejsc utylizacji
13. Występowanie dzikich wysypisk
14. Ograniczone środki finansowe na ochronę środowiska
15. Brak programu finansowania ochrony środowiska
16. Małe nastawienie państwa na ekologię w zakresie: finansowym i edukacyjnym
17. Brak mechanizmów wspierania działań ekologicznych (słaby i biedny fundusz wojewódzki)
18. Brak dbałości o stan środowiska
19. Niewystarczająca edukacja ekologiczna, zwłaszcza dorosłych
20. Słabo rozwinięta edukacja ekologiczna społeczeństwa
21. Niezadowalająca infrastruktura techniczna
22. Brak obwodnicy wokół miasta
23. Brak pełnego wykorzystania walorów przyrodniczych
24. Słabo rozwinięta baza turystyczna
25. Brak stosowania czystych technologii w przemyśle

ŁAD GOSPODARCZY

Słabe strony

1. Niewykorzystanie walorów terenu do rozwoju i przyciągnięcia inwestorów
2. Nieumiejętność przyciągnięcia inwestorów
3. Słaba współpraca przedsiębiorców
4. Niewykształcona siła robocza
5. Brak przygotowania do pozyskiwania funduszy pomocowych
6. Niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku
7. Słaba kondycja finansowa firm ełckich
8. Marazm społeczeństwa
9. Biurokracja
10. Słaba jakość szlaków komunikacyjnych

Zagrożenia zewnętrzne

1. Niestabilność przepisów prawnych
2. Nadmierny fiskalizm Państwa
3. Likwidacja linii kolejowych
4. Odległość od źródeł zaopatrzenia
5. Brak preferencyjnych kredytów dla MŚP
6. Migracja młodych, wykształconych kadr

Problemy – Ład gospodarczy

1. Niewykorzystane walory terenu do rozwoju i przyciągnięcia inwestorów i turystów
2. Brak inwestorów w zakresie turystyki
3. Niewykorzystanie możliwości rozwoju turystyki
4. Brak polityki regionalnej państwa
5. Brak spójnej polityki rolno-gospodarczej państwa
6. Fiskalizm (zbyt wysokie podatki) państwa
7. Brak wsparcia państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw
8. Brak motywacji ekonomicznych w działaniach proekologicznych
9. Brak kredytów preferencyjnych dla sektora MŚP
10. Brak stabilnych przepisów podatkowych i ulg dla MŚP
11. Wysokie stawki podatku od nieruchomości
12. Słaba kondycja finansowa firm z terenu miasta
13. Niewystarczające kwalifikacje menedżerów
14. Niedostosowanie kadry pracowniczej do warunków i potrzeb rynku pracy
15. Niski poziom kwalifikacji zawodowych
16. Słabe wsparcie bezrobotnych ze strony urzędów pracy
17. Brak współpracy między przedsiębiorcami (zrzeszanie się, promocja, wspólne reprezentowanie interesów)
18. Niezadowolająca współpraca ugrupowań politycznych
19. Słaba współpraca między samorządami i ugrupowaniami politycznymi
20. Brak perspektyw rozwoju zawodowego, ucieczka z miasta wykwalifikowanej kadry
21. Niska stopa życiowa i mała zaradność mieszkańców
22. Słaba siła ekonomiczna mieszkańców miasta
23. Próby likwidacji połączeń kolejowych w regionie
24. Odległość od źródeł zaopatrzenia
25. Brak programu produktów markowych

ŁAD SPOŁECZNY

Słabe strony

1. Wysokie bezrobocie i zubożenie społeczeństwa
2. Niewykorzystanie możliwości NGO
3. Zła współpraca między samorządami
4. Brak poczucia bezpieczeństwa
5. Brak egzekwowania prawa
6. Brak programu rozwoju dzieci i młodzieży, problem dzieci „szlifujących bruki”
7. Brak możliwości rozwoju twórczego obywateli
8. Brak dobrze wyposażonej bibliotek
9. Brak funduszy na koła zainteresowań w szkołach
10. Brak informacji na temat wydatków urzędu miasta
11. Brak współpracy między samorządami
12. Brak miejsc pracy dla młodych
13. Słaba promocja miasta
14. Niedofinansowanie sportu
15. Mała baza hotelowa
16. Brak integracji z mniejszościami narodowymi (z Romami i mniejszością niemiecką)

Zagrożenia zewnętrzne

1. Niedofinansowanie instytucji państwowych i społecznych
2. Zła infrastruktura służby zdrowia
3. Wzrastające bezrobocie
4. Likwidacja żłobków i przedszkoli
5. Marginalizacja miasta na terenie województwa

Problemy – Ład społeczny

1. Niska stopa życiowa części mieszkańców
2. Zubożenie społeczeństwa
3. Nadmierne bezrobocie
4. Brak aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu
5. Brak systemu łagodzenia społecznych skutków transformacji ustrojowej
6. Brak środków na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu
7. Niewystarczający poziom opieki zdrowotnej
8. Brak wsparcia finansowego w dziedzinie kultury
9. Brak konsekwentnej polityki w dziedzinie edukacji i kultury
10. Niski priorytet nadawany finansowaniu przedsięwzięć z dziedziny kultury
11. Niewystarczający poziom infrastruktury sportowo-kulturalnej
12. Niewykorzystanie możliwości w zakresie wypoczynku i turystyki
13. Brak środków na rozwój kultury
14. Niski poziom potrzeb kulturalnych
15. Brak polityki komercjalizacji kultury
16. Brak poczucia bezpieczeństwa
17. Pogorszenie stanu bezpieczeństwa
18. Występowanie patologii społecznych
19. Położenie na uboczu szlaków komunikacyjnych z dala od centrów przemysłowych
20. Niskie nakłady finansowe na działalność samorządów, w tym szkolnictwa
21. Brak opieki państwa nad edukacją
22. Niedostateczna baza szkolnictwa (budynki, wyposażenie, specjaliści)
23. Brak perspektyw dla młodzieży
24. Ucieczka ludzi młodych i wykształconych
25. Starzenie się społeczeństwa
26. Niedostateczna opieka społeczna

27. Duży procent ludzi żyjących poniżej minimum socjalnego
28. Niski stopień zaradności mieszkańców w kierunku poprawy własnej sytuacji
29. Pokoleniowe przyzwyczajenie się do usług pomocy społecznej
30. Zniechęcenie i pesymizm związane z brakiem perspektyw życiowych
31. Braki budownictwa mieszkaniowego i socjalnego
32. Brak mieszkań o zróżnicowanym standardzie
33. Brak świadomości odnośnie sposobów organizowania się
34. Brak informacji i słaby system informacji
35. Brak przepływu informacji o organizowanych działaniach
36. Brak integracji mieszkańców
37. Brak wspierania inicjatyw społecznych
38. Niedostateczna opieka socjalna państwa
39. Brak ofert aktywnego spędzania czasu

ŁAD PRZESTRZENNY

Słabe strony

1. Ograniczenia kierunków rozwoju miasta
2. Niedrożny układ komunikacyjny
3. Brak obiektów bazy turystycznej
4. Brak ścieżek rowerowych
5. Brak gazu ziemnego
6. Nieuporządkowana gospodarka odpadami
7. Nieumiejętność absorpcji środków pomocowych

Zagrożenia zewnętrzne

1. Niestabilność przepisów prawa
2. Mała siła ekonomiczna ze strony mieszkańców
3. Wyprzedzenie w staraniach zdobycia środków przez inne samorzady
4. Brak wspierania ochrony zabytków ze strony państwa
5. Brak wspierania przez państwo form budownictwa

Problemy – Ład przestrzenny i zarządzania

1. Zły stan nawierzchni dróg i ulic,
2. Niewystarczający poziom infrastruktury technicznej
3. Niska estetyka części miasta
4. Niska estetyka części obiektów,
5. Słaba współpraca między samorządami,
6. Brak wymiany informacji odnośnie zarządzania,
7. Brak jednolitych przepisów wykonawczych do ustaw,
8. Peryferyjne położenie
9. Niewystarczająca czystość miasta
10. Odczuwalne niedostatki niewłaściwego zarządzania
11. Niewystarczająca komunikacja na linii władza – mieszkańcy
12. Brak środków na waloryzację architektoniczną miasta
13. Niewystarczająca ilość parkingów w mieście
14. Brak zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg i obiektów
15. Nieskuteczność w egzekwowaniu przepisów prawa miejscowego, w szczególności w zakresie ładu przestrzennego i estetyki
16. Brak wspierania ochrony zabytków ze strony państwa
17. Brak wspierania przez państwo form budownictwa

4 STRATEGICZNY KIERUNEK ROZWOJU MIASTA EŁK

4.1 WIZJA ROZWOJU MIASTA

W czasie dyskusji społecznej sformułowana została wstępna wizja rozwoju Miasta Ełk w roku 2010. Idealny stan miasta w 2010 roku wypracowany w trakcie warsztatów z podziałem na poszczególne łady przedstawiony został poniżej.

Wizja – Ład środowiskowy

Zachowane walory przyrody

- Czyste jezioro pełne ryb
- Czysta rzeka
- Czyste powietrze
- Czyste lasy wokół miasta
- Stan środowiska co najmniej zgodny z wymogami UE

Wysoka jakość zasobów przyrodniczych

- Poprawa jakości gleb i wód powierzchniowych
- Likwidacja źródeł zagrożeń wód podziemnych
- Poprawa jakości powietrza
 - Nowoczesne, ekologiczne i energooszczędne technologie grzewcze
 - Stosowane ekologiczne paliwa
 - Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
 - Ogrzewanie – geotermia, jezioro, energia odnawialna
 - Stosowanie paliw bardziej przyjaznych środowisku
 - Doprowadzenie gazu ziemnego do miasta

Więcej zieleni w mieście

- Dobrze utrzymane parki i zieleńce
- Wzbogacenie obszarów zieleńców i parków, zieleni przydomowej i osiedlowej
- Ochronne pasy zieleni wzdłuż ulic i wokół obiektów
- Tereny zieleni powiązane z otaczającymi lasami

Racjonalna gospodarka zasobami

- Woda
- Racjonalne wykorzystanie gruntów
- Zmniejszenie zużycia energii

Wizja – Ład środowiskowy

Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów

Zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń

Mniejsza emisja spalin

Zmniejszenie poziomu hałasu

Odpowiednia lokalizacja zakładów przemysłowych

Zmniejszenie uciążliwości firm przemysłowych

Stosowanie „czystych technologii” w gospodarce

Uzyskanie pełnej infrastruktury technicznej miasta

Kompleksowy system zagospodarowania odpadów

Ograniczenie ilości odpadów

Segregacja odpadów

Gospodarcze wykorzystanie odpadów

Recykling

Utylizacja

Całe miasto skanalizowane

Czyste ulice, place i chodniki

Szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe

Rozbudowa szlaku wodnego

Zagospodarowanie miejsc wypoczynkowych nad wodami

Edukacja ekologiczna dorosłych i dzieci

Wspieranie inicjatyw ekologicznych

Egzekwowanie przepisów prawa

Monitoring środowiska

Produkcja i dobry dostęp do zdrowej żywności

Schronisko dla zwierząt

Wizja - Ład gospodarczy

Gospodarka wielofunkcyjna

Dostosowanie gospodarki do norm unijnych

Wprowadzanie nowych technologii zgodnych z ochroną środowiska

Rozwinięte przetwórstwo rolno-spożywcze

Produkt rolniczy z rejonu Ełku poszukiwany w kraju i w Europie

Rozwinięty sektor usług,

Rozwinięte rzemiosło i rękodzieło,

Rozwinięte średnie i małe przedsiębiorstwa,

Rozwinięta turystyka z wykorzystaniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych

Rozwinięta baza turystyczna,

Wytyczone i zagospodarowane szlaki turystyczne,

Racjonalna gospodarka lasami – przetwórstwo drewna i runa leśnego,

Aktywna polityka miasta w pozyskiwaniu inwestorów

Wszechstronna promocja Ełku jako miasta atrakcyjnego turystycznie:

Zamek krzyżacki

Ełcka kolej wąskotorowa

Połączenie wodne z Wielkimi Jeziorami Mazurskimi

Sprzyjające warunki do rozwoju przedsięwzięć gospodarczych, w tym elastyczna polityka podatkowa

Kompetentne i służebne podejście urzędników do przedsiębiorców

Podejmowane inicjatywy zmierzające do usuwania barier prawnych hamujących przedsiębiorczość

Dostosowanie programów nauczania do potrzeb rynku pracy

Przychylność środków masowego przekazu wobec przedsiębiorców

Wizja - Ład społeczny

Ełk stolicą Mazur

Wysoki standard życia

Dostępność usług publicznych dobrej jakości

Ełk atrakcyjnym turystycznie miastem

Dobrze wyposażona baza gastronomiczno-hotelarska

Turystyka „wypadowa”

Szeroka oferta usług turystycznych we współpracy z podmiotami lokalnymi (z terenu powiatu i okolicy)

Informacja turystyczna

Kultywowanie tradycji rzemiosła i rękodzieła, wyrobów pamiątkarskich

Promowanie lokalnych produktów

Bezpieczne miasto

Dobrze wyposażona przyjazna szkoła

Rozwijanie zainteresowań w kołach

Bezpłatny ośrodek językowy dostępny dla wszystkich

Wysoka sprawność fizyczna dzieci i młodzieży

Boiska i tereny sportowe przy szkołach

Dostęp do informacji europejskiej

Edukacja regionalna z wykorzystaniem muzeum regionalnego

Pełna infrastruktura sportowo-rekreacyjna

Centrum aktywnej rekreacji

Hala sportowo-widowiskowa

Zmodernizowany stadion sportowy

Park rozrywki i rekreacji

Place zabaw dla dzieci

Lodowiska

Bogata oferta kulturalna i edukacyjna dla dorosłych

Odbudowany zamek jako centrum kultury regionalnej

Teatr

Wyposażony dom kultury, nowoczesna wyposażona biblioteka

Koncerty

Multikino

Wizja - Ład społeczny

Szkoły artystyczne

Ogród botaniczny

Skansen techniczny na bazie Ełckiej Kolei Dojazdowej

Sportowe i rekreacyjne wykorzystanie jeziora

Plaże, przystanie i łodzie

Infrastruktura rekreacyjna, sportowa i gastronomiczna

Aktywna społeczność lokalna, doinformowana i świadoma

Wysoki poziom opieki medycznej

Gabinety pielęgniarstwa

Dostęp do poradni psychologiczno-terapeutycznej

Opieka nad ludźmi potrzebującymi pomocy

Hospicjum

Ośrodek dla ludzi w podeszłym wieku

Miasto bez barier architektonicznych

Rozwój wolontariatu

Młodzież przygotowana do zarządzania

Praca dla wszystkich mieszkańców

Zatrudnienie absolwentów szkół

Wizja - Ład przestrzenny i zarządzanie

Pełna infrastruktura techniczna miasta

Zaopatrzenie w energię

- Zamiana paliw na bardziej przyjazne środowisku
- Nowoczesne, ekologiczne i energooszczędne technologie grzewcze
- Ogrzewanie – geotermia, jezioro, energia odnawialna (słońce, wiatr)
- Energooszczędne oświetlenie
- Rozwinięty transport publiczny
- Energooszczędne urządzenia w gospodarstwach domowych

Kompleksowy system zagospodarowania odpadów

Wysoka jakość zasobów krajobrazowych i kulturowych

- Harmonijny krajobraz kulturowy

Uzyskanie ładu w przestrzeni

- Przestrzenna koordynacja zagospodarowania i użytkowania zasobów przyrodniczych
- Poprawa warunków estetycznych krajobrazu
- Wyremontowane kamieniczki w mieście
- Przygotowane tereny pod inwestycje i budownictwo
- Przygotowane tereny pod zabudowę mieszkaniową oraz mieszkalno-usługową

Uporządkowany system komunikacyjny z nawierzchniami dobrej jakości

- Dobrze rozwinięta sieć dróg i ulic
- Obwodnice miasta
- Parkingi
- Rozwinięta sieć ścieżek rowerowych i ciągów spacerowych

Kompetentne władze lokalne

- Sprawne i profesjonalne zarządzanie
- Kompetentni urzędnicy wszystkich szczebli
- Sprawny system zarządzania gospodarką lokalną
- Dostępne i przyjazne urzędy
- Dobry obieg informacji
- Współpraca między samorządami
- Partnerska współpraca władz z mieszkańcami
- Przejrzystość podejmowanych decyzji i jawność stosowanych kryteriów

Wzbogacenie obszarów zieleni i parków, zieleni przydomowej i osiedlowej

Ochronne pasy zieleni wzdłuż ulic i wokół obiektów

4.2 CEL NADRZĘDNY, CELE GŁÓWNE I SZCZEGÓŁOWE ROZWOJU MIASTA, ZADANIA

Kontynuacją wypracowanej wizji zrównoważonego rozwoju miasta jest określenie jej celu nadrzędnego, który dla Miasta Ełk został sformułowany następująco:

Poprawa jakości życia mieszkańców Ełku

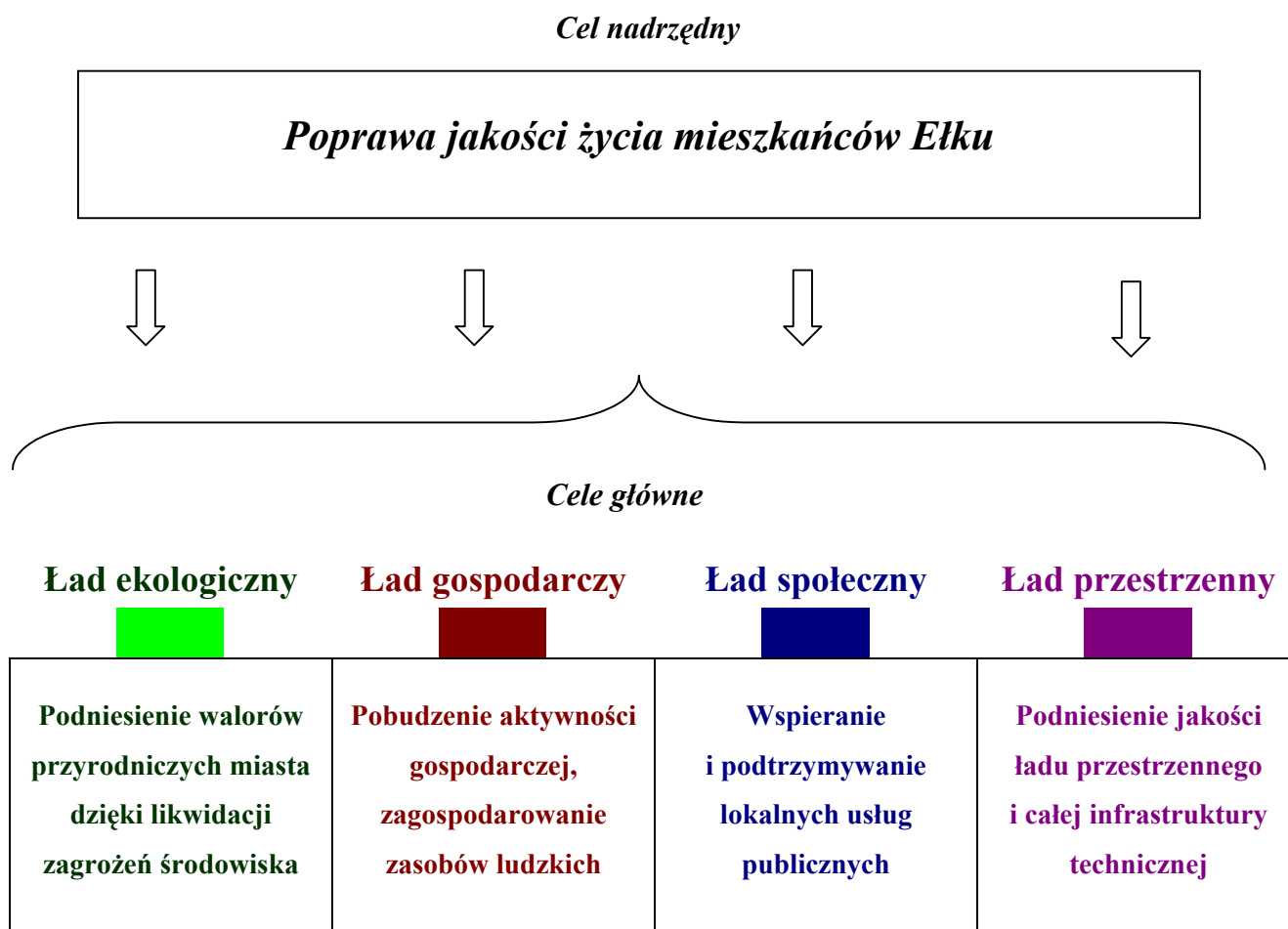
Cele główne strategii zostały ustalone w odniesieniu do poszczególnych łałów:

Ład ekologiczny (E) - Podniesienie walorów przyrodniczych miasta dzięki likwidacji zagrożeń środowiska.

Ład gospodarczy (G) - Pobudzenie aktywności gospodarczej, zagospodarowanie zasobów ludzkich.

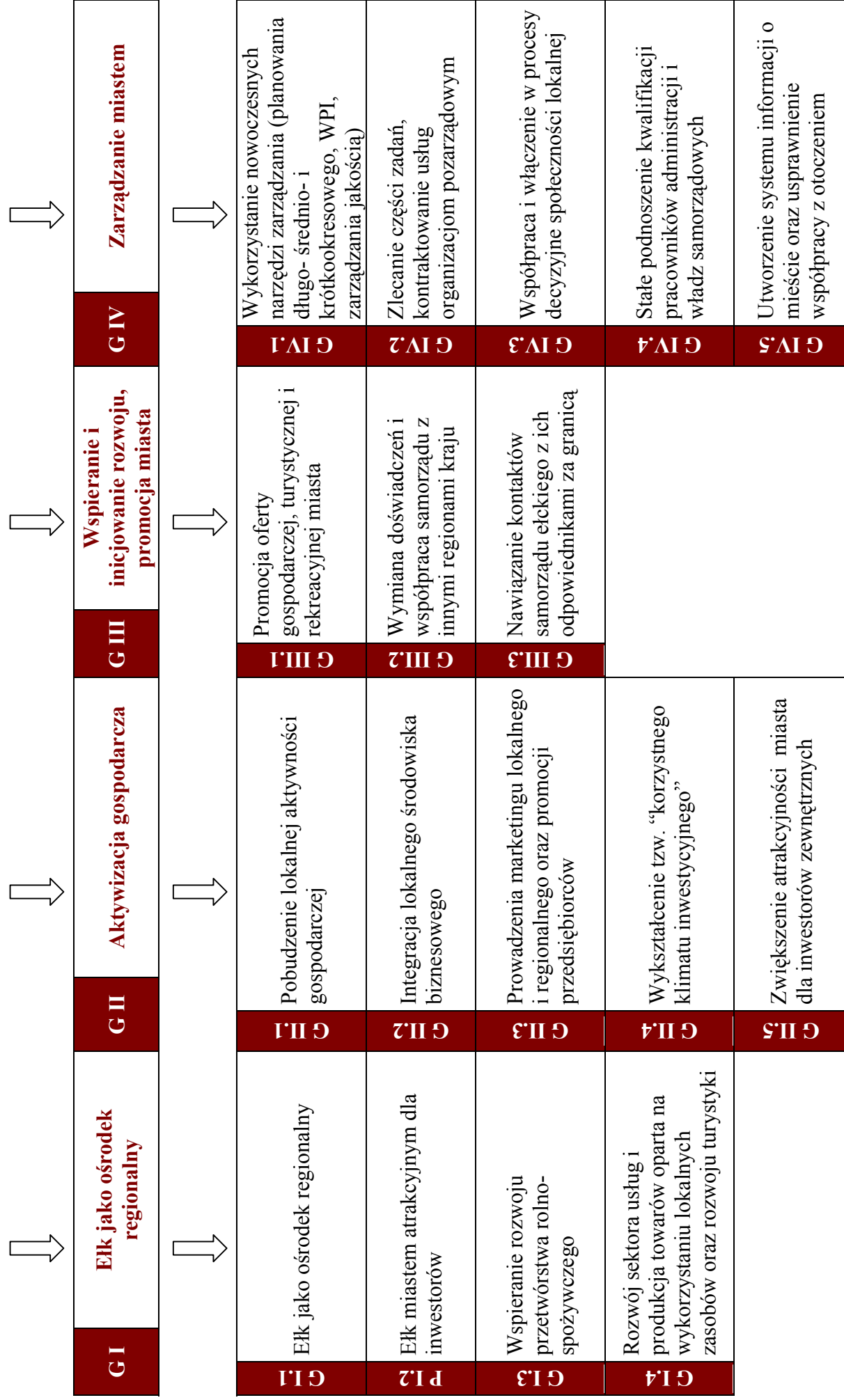
Ład społeczny (S) - Wspieranie i podtrzymywanie lokalnych usług publicznych

Ład przestrzenny (P) - Podniesienie jakości ładu przestrzennego, układu komunikacyjnego i całej infrastruktury technicznej.

E				Podniesienie walorów przyrodniczych miasta dzięki likwidacji zagrożeń środowiska			
↓		↓		↓		↓	
E I	Likwidacja zagrożeń środowiska	E II	Wykorzystanie walorów przyrodniczych miasta	E III	Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców		
E I1	Kompleksowy system gospodarki odpadami	E II1	Zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych	E III1	Ukształtowanie prośrodowiskowej postawy mieszkańców miasta		
E I2	Rozbudowa infrastruktury technicznej likwidującej zagrożenia środowiska	E II2	Tworzenie warunków do rozwoju rekreacji i turystyki weekendowej, przyrodniczej i kwalifikowanej	E III2	Wdrożenie programu edukacji ekologicznej		
E I3	Eliminowanie zanieczyszczeń powietrza i nadmiernego hałasu	E II3	Tworzenie warunków do rozwoju przetwórstwa żywności	E III3	Uspołecznienie problemów z zakresu ekologii		
E I4	Współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie ochrony wód rzeki Elku			E III4	Wspieranie proekologicznych działań szkół		

Pobudzenie aktywności gospodarczej, zagospodarowanie zasobów ludzkich

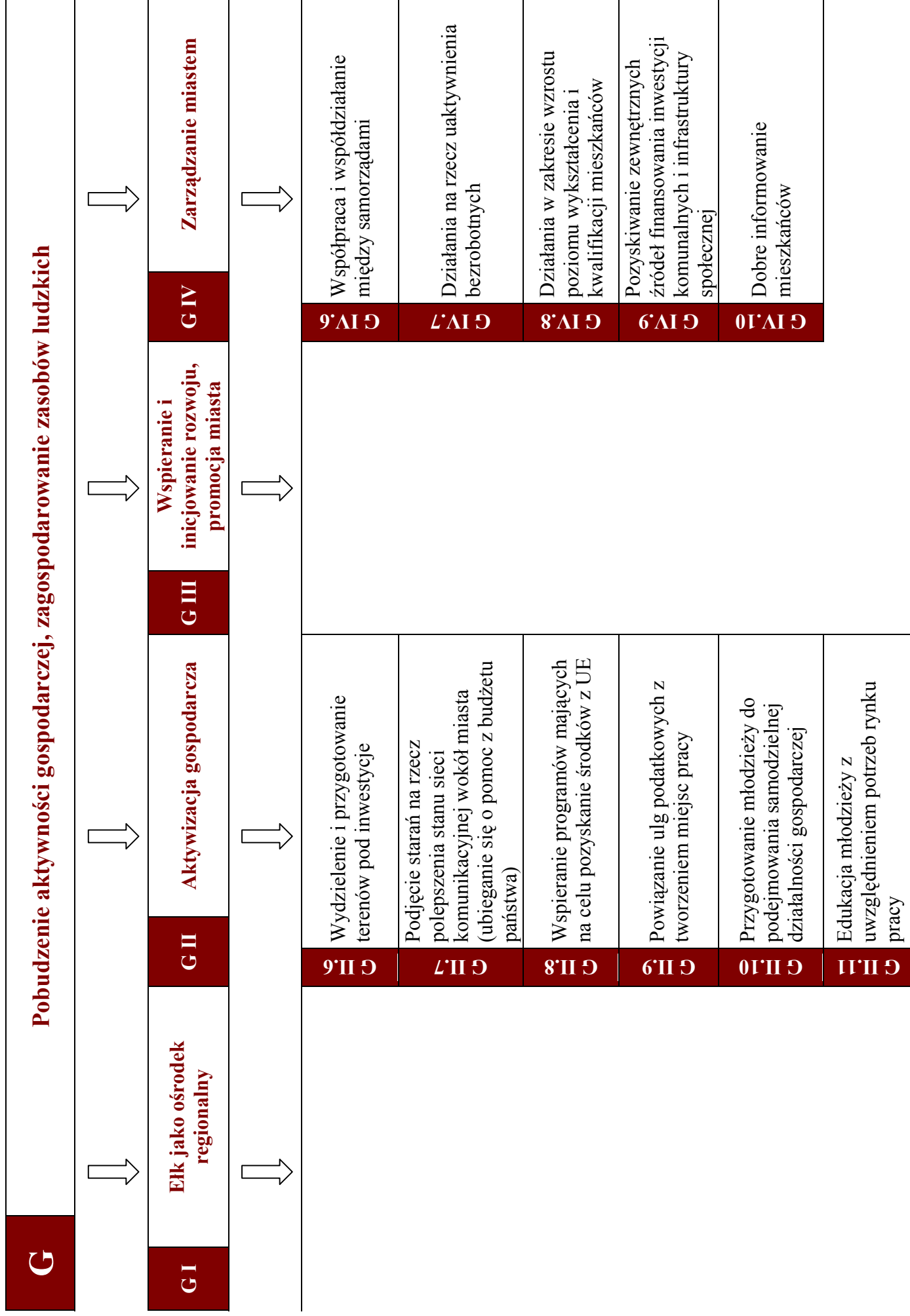
G IV.1 Wykorzystanie nowoczesnych narzędzi zarządzania (planowania długo- średnio- i krótkookresowego, WPI, zarządzania jakością)

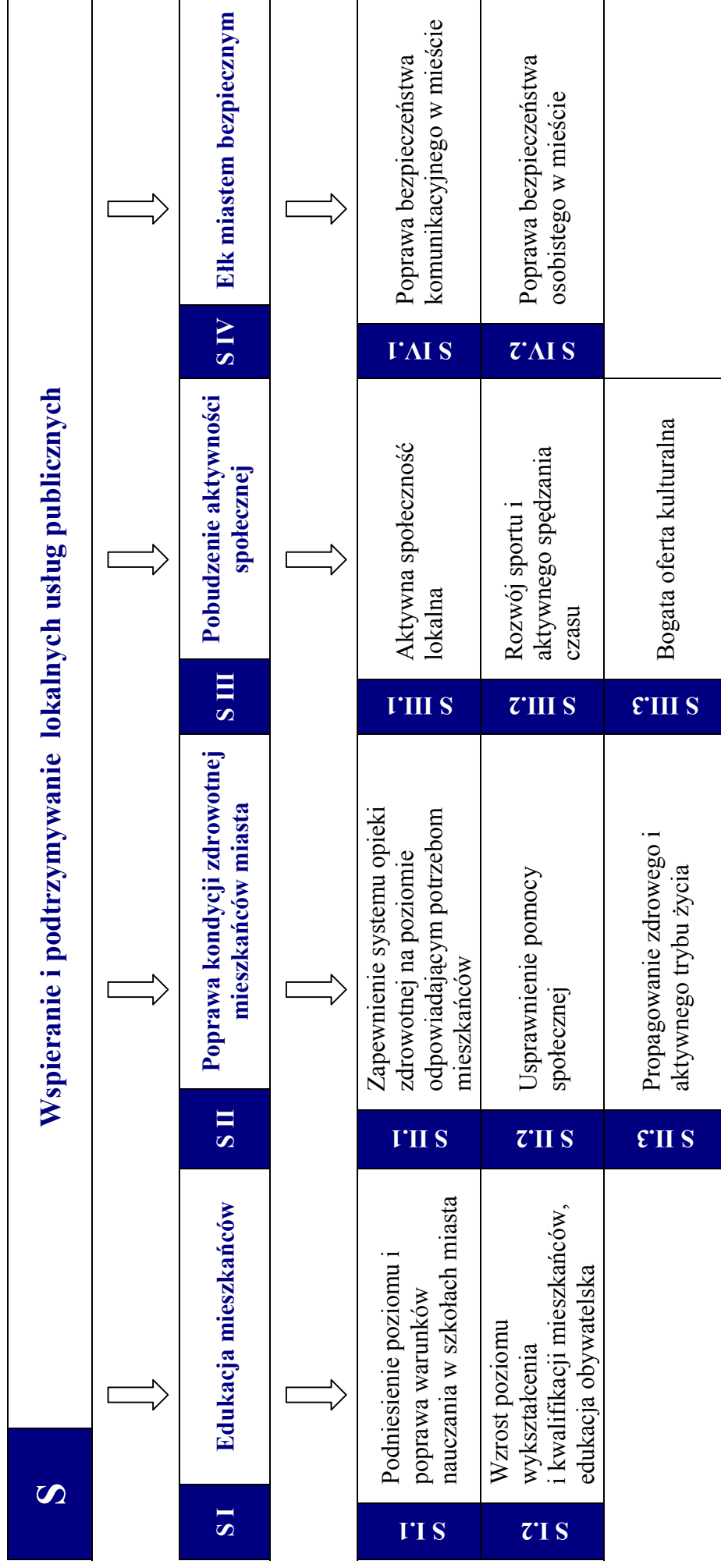
G IV.2 Zlecenie części zadań, kontraktowanie usług organizacjom pozarządowym

G IV.3 Współpraca i włączenie w procesy decyzyjne społeczności lokalnej

G IV.4 Stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji i władz samorządowych

G IV.5 Utworzenie systemu informacji o mieście oraz usprawnienie współpracy z otoczeniem

P			Podniesienie jakości ładu przestrzennego i całej infrastruktury technicznej		
	↓	↓		↓	↓
P I	Podniesienie poziomu estetyki i harmonii architektury	P II	Poprawa układu komunikacyjnego miasta	P III	Uzyskanie pełnej infrastruktury technicznej
P I.1	Ochrona krajobrazu jako istotnego waloru	P II.1	Modernizacja układu komunikacyjnego miasta	P III.1	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej
P I.2	Sukcesywne opracowywanie planów miejscowych jako narzędzia realizującego zapisy planistyczne na poziomie miasta	P II.2	Usprawnienie organizacji ruchu	P III.2	Uzupełnienie sieci wodociągowej
P I.3	Analiza lokalnych tradycji budowania	P II.3	Tworzenie zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg i ulic	P III.3	Uzupełnienie sieci ciepłowniczej
P I.4	Opracowanie i wdrożenie programu promocji lokalnych wartości architektonicznych			P III.4	Oświetlenie ulic i ciągów komunikacyjnych
P I.5	Poprawa estetyki zabudowy miasta			P III.5	Likwidacja barier architektonicznych utrudniających poruszanie się niepełnosprawnym

5. Zarys planu operacyjnego strategii Elku

Ład środowiskowy

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
E.1. Likwidacja zagrożeń środowiska															
1 Kompleksowy system gospodarki odpadami															
1.1. Ograniczenie ilości odpadów			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Mieszkańcy, przedsiębiorcy
1.2. Opracowanie i wdrożenie programu gospodarki odpadami			x												Miasto
1.3. Segregacja i odzysk odpadów stałych				x	x										Miasto, PUK, mieszkańcy
1.4. Gospodarze wykorzystanie odpadów				x	x	x									Miasto, przedsiębiorstwa
1.5. Modernizacja wysypiska odpadów w Siedliskach				x	x										Miasto, PUK
1.6. Likwidacja dzikich wysypisk śmieci	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, PUK
1.7. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, CEE, ESE, NGO
2 Rozbudowa infrastruktury technicznej likwidującej zagrożenia środowiska															
2.1. Modernizacja systemu komunikacyjnego w obszarze miasta (obwodnica, parkingi, sygnalizacja świetlna, bezpieczne rozjazdy)		x	x	x	x	x	x								Zarząd dróg, Miasto, powiat
2.2. Rozbudowa systemu kanalizacji deszczowej z podczyszczaniem	x	x	x	x	x	x	x								Zarząd dróg, Miasto, inwestorzy
2.3. Uzupełnienie systemu kanalizacji sanitarnej (objęcie całego miasta, zabezpieczenie przed niekontrolowanymi wyciekami do wód powierzchniowych i wgłębnych)	x	x	x	x	x	x	x								PWiK, Miasto

Ład Środowiskowy

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
2.4. Doprowadzenie gazu ziemnego do miasta	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x					Mazowieckie Zakłady Gazownicze
2.5. Rozbudowa systemu ciepłowniczego	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	PEC, Miasto
2.6. Uzbrajanie nowych terenów budowlanych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto
2.7. Lokalizacja zakładów przemysłowych w sposób nie zagrażający środowisku	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, inwestorzy
3 Eliminowanie zanieczyszczeń powietrza i nadmiernego hałasu															
3.1. Zmniejszenie niskiej emisji	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, mieszkańcy, PEC
3.2. Modernizacja istniejących źródeł ciepła, wzrost ich sprawności	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	PEC, właściciele źródeł ciepła
3.3. Wdrożenie alternatywnych źródeł energii	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Mieszkańcy, inwestorzy, Miasto
3.4. Wprowadzenie paliw ekologicznych w komunikacji miejskiej		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	MZK, Miasto
3.5. Ustawienie ekranów akustycznych w miejscach zagrożonych hałasem (zieleń izolacyjna)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, mieszkańcy, zarząd dróg
3.6. Ograniczenie użytkowania przestarzałych silników spalinowych (system podatkowy)				x											Państwo, Miasto, mieszkańcy
4 Współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie ochrony wód rzeki Elk															
4.1. Porozumienie o ochronie wód powierzchniowych i wglębnych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, Gminy
4.2. Wspólne przedsięwzięcia w zakresie poprawy jakości wód rzek	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, Gminy, mieszkańcy

Ład Środowiskowy

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016
E.III. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców														
1 Ukształtowanie prośrodowiskowej postawy mieszkańców miasta														
1.1. Organizowanie imprez i festynów promujących ekologię	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, gminy, CEE
1.2. Kluby ekologiczne w szkołach	x	x	x											Szkoły, internet
1.3. Egzekwowanie przestrzegania przepisów o ochronie środowiska	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, WIOŚ, SANEPID
1.4. Propagowanie zdrowego trybu życia	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, służby zdrowia, szkoły
2 Wdrożenie programu edukacji ekologicznej														
2.1. Edukacja ekologiczna dorosłych i dzieci	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	CEE, szkoły, media
2.2. Obowiązek realizacji tematów ekologicznych w szkołach	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, MEN
2.3. Realizacja programowych „ścieżek” ekologicznych w szkołach z możliwością działań praktycznych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, Miasto
2.4. Utworzenie ścieżek ekologicznych w mieście	x	x	x	x	x	x								Miasto, CEE, nadleśnictwo
3 Uspołecznienie problemów z zakresu ekologii														
3.1. Więcej informacji o stanie środowiska lokalnego w internecie	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, Miasto, CEE, PIS, WIOŚ
3.2. Przeprowadzenie ankiet wśród mieszkańców	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, Miasto, media

Ład środowiskowy

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
3.3. Przedstawianie problemów ekologicznych w prasie miejskiej, biuletynach, na ulotkach, plakatach	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Media, Miasto
4 Wspieranie proekologicznych działań szkół															
4.1. Dofinansowanie działań ekologicznych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, sponsorzy, NGO
4.2. Współpraca z firmami miejskimi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, NGO, firmy
4.3. Ubieganie się o środki finansowe z UE	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	CEE, Miasto

Ład przestrzenny

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016
P.I. Podniesienie poziomu estetyki i harmonii architektury														
1 Ochrona krajobrazu jako istotnego waloru	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, nadzór budowlany, właściele nieruchomości
2 Sukcesywne opracowywanie planów miejscowych jako narzędzia realizującego zapisy planistyczne na poziomie miasta	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Zarząd i Rada Miasta
3 Analiza lokalnych tradycji budowania	x	x												Miasto, konserwator zabytków
4 Opracowanie i wdrożenie programu promocji lokalnych wartości architektonicznych		x												Miasto, konserwator zabytków
5 Poprawa estetyki zabudowy miasta														
5.1. Wzbogacenie zieleni wewnątrzosiedlowej, place zabaw	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
5.2. Miejsca spacerowe dla mieszkańców posiadających zwierzęta			x	x										Miasto, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
P.II. Poprawa układu komunikacyjnego miasta														
1 Modernizacja układu komunikacyjnego miasta														
1.1. Budowa obwodnic miasta	x	x	x	x	x	x	x							Miasto, powiat
1.2. Uzupełnienie infrastruktury drogowej - bezpieczne skrzyżowania, parkingi, zatoki postojowe, ścieżki rowerowe		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat, zarządcy dróg
1.3. Ochrona krajobrazu jako istotnego waloru	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, starostwo powiatowe, nadzór budowlany

Ład przestrzenny

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
2 Usprawnienie organizacji ruchu															
2.1. Zwiększenie czytelności organizacji ruchu dla osób przyjezdnych – światła, ograniczenie prędkości, skierowanie ruchu przelotowego na obwodnicę,	x	x	x	x											Miasto, powiat, zarządcy dróg
2.2. Ograniczenie wjazdu samochodów ciężarowych na osiedla mieszkaniowe	x	x	x	x	x										Miasto, zarządcy osiedli mieszkaniowych
2.3. Poprawa trasy komunikacyjnej w kierunku SSE i obwodnicy	x														Miasto, powiat, zarządcy dróg
2.4. Poprawa bezpieczeństwa na drogach	x	x	x	x	x										Miasto, powiat, zarządcy dróg
2.5. Usprawnienie dojazdów do miejsc wypoczynkowych		x													Miasto, powiat
2.6. Tworzenie zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg i ulic	x	x	x	x	x										Miasto, zarządcy dróg
P.III. Uzyskanie pełnej infrastruktury technicznej															
1 Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej															
1.1. Uzupelnienie sieci kanalizacji deszczowej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x					Miasto, PWiK
1.2. Instalacja urządzeń podczyszczających wody deszczowe	x	x	x	x	x	x	x	x	x						Miasto, inwestorzy, PWiK
1.3. Uzupelnienie sieci kanalizacji sanitarnej	x	x	x	x	x	x									Miasto, PWiK
2 Uzupelnienie sieci wodociągowej	x	x	x	x											Miasto, PWiK
3 Uzupelnienie sieci ciepłowniczej	x	x	x	x	x	x									Miasto, PEC

Ład przestrzenny

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
4 Oświetlenie ulic i ciągów komunikacyjnych															
4.1. Oświetlenie tras rowerowych, komunikacyjnych, pieszych, miejsc gromadzenia się ludzi, przystanków autobusowych	x	x	x	x	x	x									Miasto, zarządcy dróg,
4.2. Zmiana oświetlenia na energooszczędne	x	x	x												Miasto, zarządcy dróg,
5 Likwidacja barier architektonicznych utrudniających poruszanie się niepełnosprawnym.															
5.1. Obniżenie wysokości krawężników w miejscach przejść dla pieszych	x	x	x	x	x										Miasto, zarządcy dróg, PFRON
5.2. Systematyczne uzupełnianie wejść do obiektów użyteczności publicznej	x	x	x	x	x										Właściciele obiektów, PFRON

Lad gospodarczy

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016
G.I. Elk jako ośrodek regionalny														
1 Wykorzystanie pozycji miasta jako węzła komunikacyjnego	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, przedsiębiorcy
2 Elk miastem atrakcyjnym dla inwestorów	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto
3 Wspieranie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego	x	x	x											Agencje rządowe, Miasto, stowarzyszenie producentów
4 Rozwój sektora usług i produkcja towarów oparta na wykorzystaniu lokalnych zasobów (runo leśne, żwir, piasek) i rozwoju turystyki														
4.1. Markowe produkty	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Przedsiębiorcy, grupy producenckie
4.2. Rozwój rękodzieła i rzemiosła	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Cech Rzemiosł Różnych, twórcy
4.3. Tworzenie warunków do rozwoju turystyki	x	x	x	x										Organizacje turystyczne, izby gospodarcze, Miasto
4.4. Rozwój bazy turystycznej	x	x	x	x										Przedsiębiorcy, Miasto
G.II. Podniesienie poziomu przedsiębiorczości (aktywizacja gospodarza)														
1 Pobudzenie lokalnej aktywności gospodarczej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Stowarzyszenie Przedsiębiorców, izby gospodarcze, Miasto

Ład gospodarczy

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
2 Integracja lokalnego środowiska biznesowego	x	x													Przedsiębiorcy, stowarzyszenia gospodarcze
3 Prowadzenia marketingu lokalnego i regionalnego oraz promocji przedsiębiorców	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, izby gospodarcze, przedsiębiorcy
4 Wykształcenie tzw. "korzystnego klimatu inwestycyjnego":															
4.1. Duże nasycenie i aktywność firm otoczenia biznesu,	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Przedsiębiorcy, banki
4.2. Dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną	x	x	x	x											Miasto
4.3. Łatwy dostęp do usług publicznych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, firmy
4.4. Kompetentne kadry urzędnicze	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto
4.5. Wysoki poziom kwalifikacji pracowników	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, przedsiębiorcy, Urząd Pracy
4.6. Stabilną długookresową polityką inwestycyjną i finansową	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Państwo, Miasto
5 Zwiększenie atrakcyjności miasta dla inwestorów zewnętrznych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, przedsiębiorcy, mieszkańcy
6 Wydzielenie i przygotowanie terenów pod inwestycje	x	x	x	x	x										Miasto
7 Podjęcie starań na rzecz polepszenia stanu sieci komunikacyjnej wokół miasta (ubieganie się o pomoc z budżetu państwa)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat
8 Wspieranie w tworzeniu programów mających na celu pozyskanie środków z UE	x	x	x	x											Miasto, powiat

Ład gospodarczy

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
9 Powiązanie ulg podatkowych z tworzeniem miejsc pracy	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Państwo, Miasto
10 Przygotowanie młodzieży do podejmowania samodzielnej działalności gospodarczej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, Urząd Pracy
11 Edukacja młodzieży z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, Miasto, powiat
G.III. Wspieranie i inicjowanie rozwoju, promocja miasta w kraju i za granicą															
1 Promocja oferty gospodarczej, turystycznej i rekreacyjnej miasta	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat
2 Wymiana doświadczeń i współpraca samorządu z innymi regionami kraju	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto
3 Nawiązanie kontaktów samorządu etckiego z ich odpowiednikami za granicą	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto
G.IV. Zarządzanie miastem															
1 Wykorzystanie nowoczesnych narzędzi zarządzania (planowania długo- średnio- i krótkookresowego, WPI, zarządzania jakością)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto
2 Zlecenie części zadań, kontraktowanie usług organizacjom pozarządowym	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto
3 Współpraca i włączenie w procesy decyzyjne społeczności lokalnej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, NGO
4 Stale podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji i władz samorządowych	x	x	x												Miasto
5 Utworzenie systemu informacji o mieście oraz usprawnienie współpracy z otoczeniem	x	x	x												Miasto, powiat

Ład gospodarczy

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
6 Współpraca i współdziałanie między samorządami	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Gminy, powiat
7 Działania na rzecz uaktywnienia bezrobotnych	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Miasto, Urząd Pracy
8 Działania w zakresie wzrostu poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Mieszkańcy, uczelnie
9 Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji komunalnych i infrastruktury społecznej	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Miasto, powiat
10 Dobre informowanie mieszkańców	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Miasto, powiat

Ład społeczny – Podniesienie jakości życia

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016
S.I. Edukacja mieszkańców														
1 Podniesienie poziomu i poprawa warunków nauczania w szkołach miasta														
1.1. Bogata oferta edukacji,	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat, MEN, szkoły społeczne
1.2. Dobrze wyposażone, przyjazne, powszechne przedszkola, żłobki, szkoły	x	x												MEN, Miasto, powiat
1.3. Rozszerzanie form zajęć pozalekcyjnych dzieci i młodzieży	x													Szkoły, przedszkola, Miasto
1.4. Wzrost kwalifikacji oraz ustawiczne kształcenie kadry dydaktycznej szkół	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	MEN, Miasto, powiat
1.5. Wspieranie inicjatyw rozwoju szkolnictwa społecznego				x										Miasto, powiat
2 Wzrost poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców , edukacja obywatelska														
2.1. Ośrodki kształcenia, doskonalenia dorosłych, odpowiadające zapotrzebowaniu społecznemu	x	x	x											Miasto, powiat, państwo
2.2. Podniesienie stopnia świadomości mieszkańców w zakresie konieczności ustawicznego kształcenia	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Placówki edukacyjne, media, NGO, PUP
2.3. Podnoszenie kwalifikacji i poziomu wykształcenia mieszkańców	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, placówki edukacyjne
2.4. Współpraca i wspólne działania samorządu miasta i powiatu w dziedzinie oświaty	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat
S.II. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców miasta														
1 Zapewnienie systemu opieki zdrowotnej na poziomie odpowiadającym potrzebom mieszkańców														
1.1. Rozwój profilaktyki zdrowia	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Państwo, Miasto
1.2. Poprawa zakresu usług medycznych	x	x												Miasto, NFZ

Ład społeczny – Podniesienie jakości życia

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
1.3. Powszechny dostęp do lekarzy specjalistów	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	NFZ, Miasto
1.4. Gabinety stomatologiczne w szkołach	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	NFZ, Miasto, dyrekcja szkół społ.
2 Usprawnienie pomocy społecznej															
2.1. Przeciwdziałanie patologiom społecznym	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Państwo, Miasto, powiat, poradnie, służba zdrowia, jednostki oświatowe
2.2. Profilaktyka dzieci i młodzieży ze środowisk patologicznych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Państwo, Miasto, powiat, poradnie, służba zdrowia, jednostki oświatowe
2.3. Poradnia Psychologiczna	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Państwo, Miasto, powiat, poradnie, służba zdrowia, jednostki oświatowe
2.4. Udzielanie pomocy psychologicznej (dzieci, młodzież, dorośli)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Państwo, Miasto, powiat, poradnie, służba zdrowia, jednostki oświatowe
2.5. Rozszerzenie profilaktyki ruchowej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	MOSiR, szkoły, przedszkola
2.6. Noclegownia i hospicjum	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, kościoł, fundacje
3 Propagowanie zdrowego i aktywnego trybu życia	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Media, szkoły, MOSiR, lekarze
S.III. Pobudzenie aktywności społecznej															
1 Aktywna społeczność lokalna															
1.1. Skupianie ludzi wokół organizacji pozarządowych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Stowarzyszenia, fundacje, media, Miasto, placówki oświatowe i kulturalne
1.2. Wykorzystanie potencjału ludzi aktywnych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Stowarzyszenia, fundacje, media, Miasto, placówki oświatowe i kulturalne
1.3. Społeczna konsultacja programów na rzecz mieszkańców	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Stowarzyszenia, fundacje, media, Miasto, placówki oświatowe i kulturalne

Ład społeczny – Podniesienie jakości życia

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016	
1.4. Nagradzanie aktywności społecznej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Stowarzyszenia, fundacje, media, Miasto, placówki oświatowe i kulturalne
2	Rozwój sportu i aktywnego spędzania czasu														
2.1. Uzyskanie dobrej bazy rekreacyjno-sportowej															
2.1.1. Boiska przyszkolne i osiedlowe		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Spółdzielnie mieszkaniowe, fundacje, Miasto, sponsorzy, kluby sportowe
2.1.2. Dobre wyposażenie sal gimnastycznych		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto
2.1.3. Place zabaw dla dzieci		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
2.1.4. Wypożyczalnia sprzętu turystycznego		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Właściciele
2.1.5. Wykorzystanie jeziora do sportów wodnych		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Kluby, stowarzyszenia, organizacje turystyczne
2.2. Wspieranie działania kół sportowych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat
2.3. Bogata oferta spędzania czasu wolnego															
2.3.1. Rozwój szlaków turystycznych pieszych, wodnych, konnych, kolejki wąskotorowej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat, MOSiR, organizacje turystyczne
2.3.2. Dobra informacja turystyczna	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat, MOSiR,
2.3.3. Organizacja atrakcyjnych imprez	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, MOSiR, kluby sportowe, placówki kultury i sportu
2.3.4. Organizowanie olimpiad miejskich	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, MOSiR, kluby sportowe
3	Bogata oferta kulturalna														
3.1. Cykliczne imprezy kulturalne promujące miasto	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, Stowarzyszenia, ECK
3.2. Wspieranie działań kulturotwórczych	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat

Ład społeczny – Podniesienie jakości życia

Działania	Proponowany termin realizacji											Podmioty wykonujące lub współpracujące		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2015	2016
3.3. Aktywizacja instytucji kultury i sportu do organizacji zajęć dzieci i młodzieży	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	MOSiR, ECK, NGO
3.4. Otwarta na społeczeństwo lokalne, dobrze wyposażona biblioteka, eubiblioteka		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto
3.5. Współpraca i wspólne działania samorządu miasta i powiatu w dziedzinie kultury	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, powiat
S.IV. Elk miastem bezpiecznym														
1 Poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego w mieście														
1.1. Bezpieczne skrzyżowania	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, Policja, Straż Miejska
1.2. Odciążenie centrum miasta poprzez budowę obwodnic i ograniczenie ruchu kołowego w centrum miasta			x	x	x	x	x							Miasto, powiat
1.3. Działania profilaktyczne poprzez wczesną edukację dzieci w zakresie bezpieczeństwa drogowego	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Policja, szkoły, przedszkola
2 Poprawa bezpieczeństwa osobistego w mieście														
2.1. Zapewnienie porządku publicznego														
2.1.1. Zwiększenie patroli	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Straż Miejska, Policja
2.1.2. Egzekwowanie prawa	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Sądy, Policja, Straż Miejska
2.2. Praca z młodzieżą i dziećmi mająca na celu utworzenie kół zainteresowań	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły
2.3. Promowanie kulturalnej jazdy kierowców i rowerzystów	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Szkoły, Policja
2.4. Wykształcania struktur społeczeństwa obywatelskiego i samoorganizacji społecznej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Miasto, NGO

6. SYSTEM ZARZĄDZANIA STRATEGIĄ

Opracowanie strategii rozwoju miasta, zakończone Uchwałą Rady o przyjęciu dokumentu Strategii i przystąpieniu do jej realizacji, stawia przed władzami miasta konieczność:

- określenia sposobów jej realizacji,
- obserwacji realizacji celów i zadań
- aktualizacji strategii.

Określenie systemu zarządzania Strategią jest bardzo ważnym, lecz często niedocenianym elementem Agendy 21. Decyduje on bowiem o tym, czy w miarę upływu czasu dynamika procesu realizacji Strategii będzie rosła czy słabnąć.

Jakie zadania stoją przed władzami w zakresie ustalenia sposobów realizacji Strategii?

1. Należy rozstrzygnąć, czy realizację strategii przejmą dotychczasowe struktury organizacyjne, czy ze względu na stopień złożoności zadań, współdziałania między różnymi podmiotami oraz możliwość wykorzystania potencjału społecznego, należy zaproponować nowe struktury. Ważne, aby niezależnie od wyboru nowej czy starej struktury, wskazać zespół i koordynatora (osobę, wydział, referat, komisję) realizacji strategii. Zespół ten musi posiadać wystarczająco silną pozycję kompetencyjną, aby móc wprowadzić w życie strategię, która – z natury – jest zbiorem działań nietypowych, wymykających się rutynie funkcjonowania gremiów zarządzających i wykonawczych. Określone w strategii zadania muszą znaleźć konkretnych i odpowiedzialnych adresatów. Należy też rozwijać zróżnicowane i odpowiednie do zadań formy współpracy, często z administracją województwa, powiatem, innymi gminami i administracją rządową.
2. Decyzje w zakresie realizacji zadań inwestycyjnych w Radzie Miasta mogą być podejmowane w oparciu o Wieloletni Plan Inwestycyjny, który krocząco określa zadania inwestycyjne w perspektywie kilku lat. Oczywistym jest, że realizacja zadań powinna być oceniana, a propozycje kolejnych zadań w tak odległym okresie realizacji powinny być systematycznie aktualizowane, podobnie jak cała strategia.

3. Należy ustalić stały monitoring realizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Elku jako narzędzie oceny stopnia jej realizacji. Monitoring obejmuje systematyczną obserwację i ocenianie skuteczności strategii oraz warunków zewnętrznych i wewnętrznych, w tym zwłaszcza specjalnie dobranych elementów i aspektów. Służyć powinien on do:
 - rozpoznania, wg jakiego scenariusza postępuje rozwój (zmiany struktur społeczno-gospodarczych i przestrzennych), zwłaszcza ostrzeganiu przed zagrożeniami,
 - wykrycia sytuacji, wymagającej podjęcia decyzji o korekcie lub o zmianie strategii,
 - wykrycia zbliżania się momentu „rozwidleń” dróg rozwoju, ewentualnie innych sytuacji, wymagających podjęcia decyzji strategicznych,
 - oceny stopnia realizacji poszczególnych celów strategicznych, co umożliwi wskaźnikowy system monitorowania strategii lub audit zrównoważonego rozwoju.
4. W przypadku strategii zrównoważonego rozwoju jako elementu procesu Agendy 21, niezwykle istotny jest społeczny system monitorowania jakościowych zmian w mieście, w tym **stopnia społecznej satysfakcji** z realizacji celów wyznaczonych przez strategię.
5. Proponuje się zastosowanie następującego trybu postępowania:
 - Raz lub dwa razy w roku Prezydent Miasta zdawać będzie Radzie Miasta sprawozdanie z postępów w realizacji Strategii
 - W tym celu ustanowiony będzie wskaźnikowy system obserwacji (monitorowania) postępów oraz okoliczności zewnętrznych, które mogą mieć wpływ na skuteczność wdrażania i realizacji strategii.
 - Podobnie, co najmniej raz w roku powinien być dokonywany przegląd celów i zadań strategicznych oraz postępów i trudności w realizacji Strategii przez zespół, który na warsztatach tworzył Strategię (proponowana jest kontynuacja jego pracy np. jako **Komitet (Stowarzyszenie, Rada, Komisja) „Agenda 21”**).

6. W procesie wdrażania strategii, poza procesem planowania operacyjnego należy:
 - prowadzić działalność informacyjno-promocyjną, tj. informowanie opinii publicznej, zwłaszcza aktywnej części miejskiej wspólnoty,
 - koordynować i organizować działania, ich przygotowanie i wzmocnienie stopnia zaangażowania uczestników procesu, m.in. poprzez delegowanie zadań do małych zespołów w celu przygotowania i wdrażania konkretnych projektów i programów.
7. Na efektywność procesu realizacyjnego wpływają też szkolenia podnoszące poziom świadomości i umiejętności ludzi zaangażowanych w realizację strategii.

Należy uwzględnić system aktualizacji strategii jako działanie wprężnięte w system: ze względu na długookresowy charakter planowania, następujące szybkie zmiany prawne, organizacyjne, wreszcie elastyczność w dostosowaniu się do priorytetów w zakresie uzyskiwania zewnętrznych środków finansowych.

Zespół Opracowujący Strategię sugeruje tylko niektóre rozwiązania, pozostawiając Radzie decyzje co do wyboru systemu zarządzania, ustanowienia formy funkcjonowania ciała społecznego (Zespół, Komisja, Stowarzyszenie) i w zależności od tej formy i zakresu działania, wyboru systemu aktualizowania strategii.

Ważnym instrumentem sprawdzającym realizację stanie się specjalnie opracowany **wskaźnikowy system monitorowania strategii**. Jego zadaniem jest pomoc w określaniu stopnia realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz monitorowanie postępu procesu zrównoważonego rozwoju miasta.

W tabeli poniżej dla każdego z celów szczegółowych określono przykładowe wskaźniki oraz inne, niezbędne do ich użycia informacje

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
E. I. Likwidacja zagrożeń środowiska		
1 Kompleksowy system gospodarki odpadami	<ul style="list-style-type: none"> – Ilość odzyskanych surowców wtórnych, – Liczba mieszkańców objętych programem segregacji odpadów – Ilość wykorzystanych odpadów, ilość odpadów zutilizowanych – Wielkość nakładów na inwestycje w dziedzinie zagospodarowania odpadów stałych – Wskaźniki zanieczyszczenia wód podziemnych i gleb w relacji do norm krajowych i UE 	<p>Stużby miejskie, PUK, PIOŚ</p>
2 Rozbudowa infrastruktury technicznej likwidującej zagrożenia środowiska	<ul style="list-style-type: none"> – Ładunek zanieczyszczeń trafiający z terenu miasta do odbiorników, – Ilość odbieranych ścieków do kanalizacji – % powierzchni miasta objętej siecią kanalizacyjną, – % ludności miasta korzystającej z podłączenia do sieci kanalizacyjnej – % ścieków oczyszczanych do wszystkich ścieków wytwarzanych – % podczyszczanych ścieków kanalizacji deszczowej do 	<p>PIOŚ, SANEPID, służby miejskie, PWiK</p>

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
<p>3 Eliminowanie zanieczyszczeń powietrza i nadmiernego hałasu</p>	<p>wszystkich ścieków kanalizacji deszczowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Długość sieci kanalizacyjnych - Ilość podłączonych gospodarstw domowych do sieci c.o. - Ilość zmodernizowanych kotłowni przystosowanych do paliw przyjaznych środowisku - Ilość kW wytworzonych i oddanych do sieci pochodzących z odnawialnych źródeł energii - Moc zainstalowanych alternatywnych źródeł energii - Ilość gospodarstw, które zmieniły sposób ogrzewania - Stan zanieczyszczenia powietrza wg poszczególnych parametrów - Ilość działań zmniejszających poziom zanieczyszczeń u źródeł i ich efekty - Ilość pojazdów w ruchu dobowym przez centrum Elku (wskaźnik natężenia ruchu) - Powierzchnia zieleni izolacyjnej ulic - Stan poziomu hałasu wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych 	<p>Służby miejskie, powiatu, WIOŚ, PEC</p>

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
<p>4 Współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie ochrony wód rzeki Ełk</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stan zanieczyszczenia rzeki Ełk - Ilość wspólnych działań 	<p>Starostwo Powiatowe, poszczególne gminy, WIOŚ</p>
E. II. Wykorzystanie walorów przyrodniczych miasta		
<p>1 Zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Procent lesistości miasta - Liczba zalesionych nowych gruntów - Stan fitosanitarny lasów w mieście - Powierzchnia utworzonych stref buforowych - Ilość użytków ekologicznych - Procent terenów niezagospodarowanych - Procent terenów otwartych - Ilość i powierzchnia założonych korytarzy ekologicznych - Powierzchnia terenów zrehabilitowanych 	<p>Służby miasta, Nadleśnictwo, Ośrodek Doradztwa Rolniczego</p>
<p>2 Tworzenie warunków do rozwoju rekreacji i turystyki weekendowej, przyrodniczej i kwalifikowanej</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ilość utworzonych tras rowerowych, długość tras rowerowych - Ilość utworzonych szlaków pieszych, długość szlaków pieszych - Ilość uczestników korzystających z utworzonych szlaków i tras - Ilość uczestników korzystających z infrastruktury 	<p>Służby miasta, informacje podmiotów turystycznych i sportowych</p>

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
	rekreacyjnej i turystycznej – Ilość uczestniczących w targach podmiotów gospodarczych i zawartych transakcji – Ilość zorganizowanych imprez targowych, ilość wystawców – Ilość imprez o ponadmiejskim zasięgu	
3 Tworzenie warunków do rozwoju przetwórstwa żywności	– % powierzchni gruntów miasta wyłączonych z produkcji rolnej – % powierzchni gruntów ze stosowanymi integrowanymi metodami produkcji do wszystkich gruntów rolnych – Ilość producentów żywności uznanej za ekologicznie zdrową – Ilość grup producenckich	Służby miasta, powiatu, ODR, producenci i przetwórcy
E. III. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców		
1 Ukształtowanie prośrodowiskowej postawy mieszkańców miasta	– Ilość imprez ekologicznych – Procent mieszkańców biorących udział w imprezach ekologicznych – Ilość szkolnych klubów ekologicznych do ilości szkół	Służby miejskie, szkoły, CEE, ankieta

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
2 Wdrożenie programu edukacji ekologicznej	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba uczestników szkoleń w zakresie edukacji ekologicznej - Liczba uczestników konkursów ekologicznych - Liczba korzystających ze ścieżki dydaktycznej - Procent mieszkańców miasta/powiatu objętych programem - Ilość wspólnych (szkoły+organizacje pozarząd.+Miasto/powiat) działań ekologicznych na terenie miasta - Ilość zielonych szkół funkcjonujących na terenie miasta 	Służby miasta, powiatu, szkoły, organizacje pozarządowe
3 Uspołecznienie problemów z zakresu ekologii	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba wydawanych opinii organizacji pozarządowych - Liczba publikacji i wydawnictw miasta z dziedziny ekologii - Ilość materiałów zamieszczanych na stronach internetowych - Liczba opinii wydawanych miście przez organizacje pozarządowe - Liczba zakontraktowanych usług w organizacjach pozarządowych - Wielkość środków miasta na kontraktowanie usług z zakresu ekologii 	Służby miasta, szkoły, organizacje pozarządowe

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
<p>4 Wspieranie proekologicznych działań szkół</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ilość szkół i uczniów korzystających z edukacji ekologicznej - Ilość wspólnych (szkoły + organizacje pozarządowe.+ Miasto) działań ekologicznych na terenie miasta - Ilość przeprowadzonych akcji i ich uczestników - Wielkość środków finansowych szkół na proekologiczne działania 	<p>Służby miasta, szkoły, organizacje pozarządowe</p>
<p>G.I. Elk jako ośrodek regionalny</p>		
<p>1 Elk jako ośrodek regionalny</p> <p>2 Elk miastem atrakcyjnym dla inwestorów</p> <p>3 Wspieranie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego</p> <p>4 Rozwój sektora usług i produkcja towarów oparta na wykorzystaniu lokalnych zasobów (runo leśne, żwir, piasek) oraz rozwoju turystyki</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba nowych przedsiębiorstw rozpoczynających działalność - Ilość uzyskanych nowych miejsc pracy - Ilość wydanych pozwoleń na budowę obiektów przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej - Wielkość terenów przygotowanych przez miasto do inwestowania - Ilość instytucji współpracujących z biznesem na terenie miasta - Ilość przeprowadzonych szkoleń dla przedstawicieli MŚP - Liczba osób przeszkolonych z MŚP - Ilość podmiotów korzystających z ulg podatkowych - Wartość udzielonych ulg - Ilość podmiotów korzystających z funduszy celowych i wartość udzielonych środków z funduszy celowych 	<p>Służby miasta, inwestorzy, Urząd Pracy, organizacje reprezentujące biznes i otoczenie biznesu</p>

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
G.II. Podniesienie poziomu przedsiębiorczości (aktywizacja gospodarcza) Polityka sprzyjająca inwestycjom i tworzeniu nowych miejsc pracy		Służby miasta, powiatu, organizacje reprezentujące biznes i otoczenie biznesu, ankietowanie
1 Pobudzenie lokalnej aktywności gospodarczej	– Ilość podmiotów korzystających z ulg podatkowych, wartość udzielonych ulg	
2 Integracja lokalnego środowiska biznesowego	– Ilość podmiotów korzystających z funduszy celowych i wartość udzielonych środków z funduszy celowych	
3 Prowadzenia marketingu lokalnego i regionalnego oraz promocji przedsiębiorców	– Ilość przeprowadzonych szkoleń dla przedstawicieli biznesu i bezrobotnych	
4 Wykształcenie tzw. “korzystnego klimatu inwestycyjnego”	– Liczba osób przeszkolonych przedstawicieli biznesu w zakresie docierania do funduszy pomocowych	
5 Zwiększenie atrakcyjności miasta dla inwestorów zewnętrznych	– Wielkość nakładów na inwestycje w dziedzinie uzbrojenia technicznego miasta	
6 Wydzielenie i przygotowanie terenów pod inwestycje	– Powierzchnia terenów uzbrojonych i oferowanych do zagospodarowania	
7 Podjęcie starań na rzecz polepszenia stanu sieci komunikacyjnej wokół miasta (ubieganie się o pomoc z budżetu państwa)	– Liczba ofert inwestycyjnych, podjętych do realizacji	
8 Wspieranie programów mających na celu pozyskanie środków z UE	– Wielkość nakładów na promocję w budżecie miasta	
9 Powiązanie ulg podatkowych z tworzeniem miejsc pracy	– Liczba zarejestrowanych stowarzyszeń i izb gospodarczych na 1000 mieszkańców	
10 Przygotowanie młodzieży do podejmowania samodzielnej działalności gospodarczej	– Liczba członków stowarzyszeń i izb gospodarczych na 1000 mieszkańców	
11 Edukacja młodzieży z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy	– Wydatki na promocję zewnętrzną lokalnych przedsiębiorców na 1 mieszkańca	
	– Liczba absolwentów uczelni wyższych na 1000 mieszkańców	

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
G.III. Wspieranie i inicjowanie rozwoju, promocja miasta w kraju i za granicą		
<p>1 Promocja oferty gospodarczej, turystycznej i rekreacyjnej miasta</p> <p>2 Wymiana doświadczeń i współpraca samorządu z innymi regionami kraju</p> <p>3 Nawiązanie kontaktów samorządu ełckiego z ich odpowiednikami za granicą</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Procent budżetu miasta przeznaczony na promocję miasta - Liczba znaczących imprez promujących miasto i jego atrakcje - Liczba uczestników wymian międzynarodowych z zaprzyjaźnionymi miastami 	Miasto
G.IV. Zarządzanie miastem		
<p>1 Wykorzystanie nowoczesnych narzędzi zarządzania (planowania długo- i krótkookresowego, WPI, zarządzania jakością)</p> <p>2 Zlecenie części zadań, kontraktowanie usług organizacjom pozarządowym</p> <p>3 Współpraca i włączenie w procesy decyzyjne społeczności lokalnej</p> <p>4 Stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji i władz samorządowych</p> <p>5 Utworzenie systemu informacji o mieście oraz usprawnienie współpracy z otoczeniem</p> <p>6 Współpraca i współdziałanie między samorządami</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Wdrożenie systemu jakości w urzędzie - Wdrożenie kroczącego wieloletniego planu inwestycyjnego - Ilość zakontraktowanych usług w pozarządowych organizacjach w ciągu roku - Ilość mieszkańców objętych usługami świadczonymi przez organizacje pozarządowe - Ilość bezrobotnych podejmujących pracę - Ilość bezrobotnych otwierających własne przedsiębiorstwo - Procent finansowania inwestycji ze środków zewnętrznych do wszystkich inwestycji 	<p>Stużby miejskie, NGO, ankietowanie mieszkańców</p>

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
<p>7 Działania na rzecz uaktywnienia bezrobotnych</p> <p>8 Działania w zakresie wzrostu poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców</p> <p>9 Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji komunalnych i infrastruktury społecznej</p> <p>10 Dobre informowanie mieszkańców</p>		
S.I. Edukacja mieszkańców		
<p>1 Podniesienie poziomu i poprawa warunków nauczania w szkołach miasta</p> <p>2 Wzrost poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców , edukacja obywatelska</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stopień zabezpieczenia środków finansowych w zakresie wyposażenia szkół w stosunku do stwierdzonych potrzeb - Procent dzieci uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne - Ilość form zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych - Ilość wysportowanej młodzieży reprezentującej miasto w zawodach sportowych - Procent dorosłych mieszkańców miasta objętych szkoleniem - Wysokość funduszy pozyskanych na realizację zadań edukacyjnych - Procent nauczycieli podnoszących kwalifikacje w stosunku do wszystkich zatrudnionych nauczycieli - Liczba organizacji pozarządowych w zakresie edukacji - Ilość stanowisk komputerowych w pracowniach komputerowych - Liczba uczniów w placówkach integracyjnych 	<p>Służby miejskie, szkoły, organizacje pozarządowe</p>

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
S.II. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców miasta		
<p>1 Zapewnienie systemu opieki zdrowotnej na poziomie odpowiadającym potrzebom mieszkańców</p> <p>2 Usprawnienie pomocy społecznej</p> <p>3 Propagowanie zdrowego i aktywnego trybu życia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba udzielonych świadczeń medycznych - Stopień zadowolenia pacjentów z opieki medycznej - Wskaźniki wyposażenia diagnostycznego i liczby diagnoz - Zachorowalność na wybrane choroby, - Wielkość nakładów finansowych na pomoc społeczną, - Wskaźniki wyposażenia obiektów publicznych w urządzenia dla niepełnosprawnych. 	<p>Służby miasta, powiatu, Narodowy Fundusz Zdrowia, ankietowanie</p>
S.III. Pobudzenie aktywności społecznej		
<p>1 Aktywna społeczność lokalna</p> <p>2 Rozwój sportu i aktywnego spędzania czasu</p> <p>3 Bogata oferta kulturalna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Wielkość środków finansowych miasta na wspieranie inicjatyw obywatelskich - Ilość osób objętych inicjatywami obywatelskimi - Ilość zawartych przez miasto umów na kontraktowanie usług w organizacjach pozarządowych - Wielkość środków finansowych miasta na kontraktowanie usług w organizacjach pozarządowych - Ilość mieszkańców miasta objętych umowami na kontraktowanie usług - Liczba spraw konsultowanych z organizacjami pozarządowymi 	<p>Służby miasta, szkoły, kluby sportowe, placówki kultury, organizacje pozarządowe, badania ankietowe</p>

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
	<ul style="list-style-type: none"> - Ilość udzielonych porad prawnych organizacjom - Ilość imprez sportowych w mieście - Ilość uczestników imprez, w tym dzieci i młodzieży - Wzrost liczby obiektów sportowo-rekreacyjnych w stosunku do lat ubiegłych - Liczba imprez w porównaniu z latami ubiegłymi - Liczba uczestników cyklicznych imprez - Ilość imprez kulturalnych w mieście - Ilość uczestników imprez, w tym dzieci i młodzieży - Wzrost liczby obiektów kulturalnych w stosunku do lat ubiegłych - Liczba imprez w porównaniu z latami ubiegłymi 	
S.IV. Elk miastem bezpiecznym		
<p>1 Poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego w mieście</p> <p>2 Poprawa bezpieczeństwa osobistego w mieście</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ilość grup samopomocowych - Liczba organizacji pozarządowych działających w dziedzinie poprawy bezpieczeństwa - Procent rodzin korzystających z pomocy społecznej - Realizacja programu „Bezpieczne miasto” 	<p>Stężby miejskie, policja, straż miejska, NGO, Caritas</p>

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
P.I. Podniesienie poziomu estetyki i harmonii architektury		
<ol style="list-style-type: none"> 1 Ochrona krajobrazu jako istotnego waloru 2 Sukcesywne opracowywanie planów miejscowych jako narzędzia realizującego zapisy planistyczne na poziomie miasta 3 Analiza lokalnych tradycji budowania 4 Opracowanie i wdrożenie programu promocji lokalnych wartości architektonicznych 5 Poprawa estetyki zabudowy miasta 	<ul style="list-style-type: none"> - % obiektów wyremontowanych w ogólnej ilości obiektów budowlanych - % wyremontowanych elewacji budynków w stosunku do wszystkich budynków - Procent pokrycia obszaru miasta planami miejscowymi 	Służby miejskie, powiatu, właściciele obiektów
P.II. Poprawa układu komunikacyjnego miasta		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizacja układu komunikacyjnego miasta 2. Usprawnienie organizacji ruchu 3. Tworzenie zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg i ulic 	<ul style="list-style-type: none"> - Ilość pojazdów w ruchu dobowym przez centrum Ełku (wskaźnik nateżenia ruchu) - Powierzchnia zieleni izolacyjnej ulic - Stan poziomu hałasu wzdłuż głównych ciągów 	Służby miejskie, SANEPID

Działania	Wskaźniki	Źródła informacji
P.III. Uzyskanie pełnej infrastruktury technicznej		
<ol style="list-style-type: none"> 1 Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej 2 Uzupelnienie sieci wodociągowej 3 Uzupelnienie sieci ciepłowniczej 4 Oświetlenie ulic i ciągów komunikacyjnych 5 Likwidacja barier architektonicznych utrudniających poruszanie się niepełnosprawnym 	<ul style="list-style-type: none"> - Ładunek zanieczyszczeń trafiających z terenu miasta do odbiorników - Ilość odbieranych ścieków do kanalizacji - % powierzchni miasta objętej siecią kanalizacyjną - % ludności miasta korzystającej z podłączenia do sieci kanalizacyjnej - % ścieków oczyszczanych do wszystkich ścieków wytwarzanych - % podczyszczanych ścieków kanalizacji deszczowej do wszystkich ścieków kanalizacji deszczowej - Długość sieci kanalizacyjnych - Ilość podłączonych gospodarstw domowych do sieci c.o. 	<p>PIOŚ, SANEPID, służby miejskie, PWiK</p>